

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Mezinárodní teritoriální studia

Bakalářská práce

2014

Klára Vintnerová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Mezinárodní teritoriální studia

Klára Vintnerová

**Srovnání ekonomického, politického a
bezpečnostního vlivu USA a Číny v regionu
jihovýchodní Asie za Bushovy administrativy
v letech 2001–2008**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Klára Vintnerová**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Bečka, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2014**

Bibliografický záznam

Vintnerová, Klára. *Srovnání ekonomického, politického a bezpečnostního vlivu USA a Číny v regionu jihovýchodní Asii za Bushovy administrativy v letech 2001-2008*. Praha, 2014. 48 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jan Bečka, Ph.D.

Abstrakt

Od konce studené války a rozpadu bipolárního uspořádání zůstala na světě jediná supervelmoc, Spojené státy americké. Díky svému silnému postavení mohly ovlivňovat dění v různých regionech světa, mimo jiné i v jihovýchodní Asii. USA zde podporovaly především respektování lidských práv a demokratické principy, kromě svých dlouhodobých hospodářských a bezpečnostních zájmů. Od počátku 21. století svůj vliv v jihovýchodní Asii uplatňuje výrazněji také Čína, která se díky Velké národní modernizaci od roku 1978 velmi intenzivně ekonomicky rozvíjí. Na vzestupu je rovněž její politický i bezpečnostní vliv v tomto regionu. Regionem jihovýchodní Asie prochází mnoho celosvětově důležitých obchodních tras, které jsou klíčové také pro ekonomický růst Číny. USA doposud zajišťují bezpečnost v Indickém a Tichém oceánu, jimiž tyto trasy vedou.

Tato bakalářská práce analyzuje ekonomické, politické a bezpečnostní vlivy USA a Číny v tomto regionu na multilaterální i na bilaterální bázi. Konkrétně se práce zabývá vlivy USA a Číny ve třech odlišných státech: Filipínách, Myanmaru a Indonésii.

Čína ke zkvalitňování vztahů s JVA zeměmi využívala ve zkoumaném období především ekonomický vliv (obchodní vztahy a přímé zahraniční investice). Oproti tomu Bushova administrativa se soustředila zejména na bezpečnostní vztahy a boj proti terorismu. Práce srovnává úspěšnost přístupu USA a Číny v daných zemích i v regionu jako takovém ve zkoumaném období a dochází k závěru, že i přes vzestup čínského vlivu nebylo postavení Spojených států výrazně oslabeno.

Abstract

After the end of the Cold War, there was the only one remaining super power, the United States of America. Due to its strong position, it could influence situation in various regions of the world, also in Southeast Asia. USA primarily supported respecting the human rights and democratic principles in this region, in addition to guaranteeing its long-term economic and security interests. From the beginning of the 21st century China, which is, thanks to its Four National Modernizations, since 1978 very intensively developing, asserted its own influence in Southeast Asia too. China's political and security influence is also rising in this region. Many globally important commercial routes (shipping lines) pass through region of Southeast Asia. These roads are crucial for the Chinese economic rise. USA has so far guaranteed the security of these lines in the Indian and Pacific Ocean.

This bachelor thesis analyses the economic, political and security influence of the USA and China in this region on multilateral and bilateral bases. China used mainly economic influence (trading relations and direct foreign investments) in relations with Southeast Asian countries during the period under question. Contrary to China's stance, the Bush Administration concerned itself particularly with security cooperation and struggle against terrorism in Southeast Asia. The thesis analyses and examines the measure of success of these two approaches and comes to the conclusion that despite the rise of Chinese influence, the overall position of the United States in the region was not seriously threatened.

Klíčová slova

Spojené státy americké, Čína, jihovýchodní Asie, vyvažování, Bushova administrativa, Filipíny, Myanmar, Indonésie

Keywords

United States, China, Southeast Asia, balancing, Bush Administration, Philippines, Myanmar, Indonesia

Rozsah práce: 70 600 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 1. 2014

Klára Vintnerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Janu Bečkovi Ph.D. za cenné rady a doporučení při psaní bakalářské práce.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Klára Vintnerová

E-mail:

Klaara.Vintnerová@seznam.cz

Semestr:

LS

Akademický rok:

2012/2013

Název práce:

Srovnání ekonomického, politického a bezpečnostního vlivu USA a Číny v regionu jihovýchodní Asie za Bushovy administrativy v letech 2001-2008

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

letní 2013/2014

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce (není povinné):

PhDr. Jan Bečka, Ph.D.

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Toto téma nabízí zajímavé srovnání mocenského působení Spojených států amerických a Číny v letech 2001-2008 v oblasti jihovýchodní Asie, jež je v současnosti jedním z nejdynamičtěji se rozvíjejících regionů světa. Spojené státy americké tomuto regionu již od konce druhé světové války dominovaly. Tato situace se však od počátku 21. století díky vzestupu Číny, která rovněž začíná uplatňovat svůj vliv v této oblasti, začíná měnit.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Cílem této práce je zhodnotit, jak silné postavení si USA a Čína v jihovýchodní Asii udržovaly v letech 2001-2008 a který z vlivů (ekonomický, politický či bezpečnostní) byl dominantní pro USA a který pro Čínu. Dále si práce klade za cíl zjistit, zda se přístup USA a Číny k jihovýchodní Asii na multilaterální a bilaterální bázi odlišoval. To se práce pokusí objasnit nejprve na regionální úrovni a poté na třech konkrétních zemích: Filipínách, Myanmaru a Indonésii.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Ve své práci se budu zabývat především srovnáváním ekonomických, politických a bezpečnostních vlivů a vazeb Číny a USA na země jihovýchodní Asie v letech 2001-2008. Dále se pokusím zjistit, zda vzrůstající vliv dynamicky se rozvíjející Číny nějakým způsobem ovlivnil působení Spojených států amerických v tomto regionu a zda USA a Čína v této oblasti preferují kooperaci či soupeří o vliv v tomto regionu. A také jak je tomu na úrovni jednotlivých států, konkrétně proamerických Filipín, pročínského Myanmaru a oboustranně profitující Indonésie. Dále se pokusím ověřit, zda byl pro USA v rámci zahraničně politických vztahů s jihovýchodní Asií za Bushovy administrativy dominantní bezpečnostní rozměr a jestli pro Čínu a její obnovování vztahů s tímto regionem byl určující vztah ekonomický.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

V úvodu vysvětlím důležitost tématu, hypotézu, strukturu práce, její jednotlivé kapitoly a témata, kterým se bude stát věnovat, dále také provedu kritiky literatury. Práce bude následně rozdělena do dvou částí. První z nich se soustředí na srovnání vlivů Číny a USA na úrovni regionální. Bude členěna do třech kapitol. První kapitola se bude věnovat srovnání vlivů USA a Číny v ekonomické oblasti. Druhá kapitola bude srovnávat vlivy

politické a třetí se soustředí na vlivy bezpečnostní. Druhá část práce bude taktéž sestávat ze tří kapitol, které budou tentokrát formou diskursivní analýzy srovnávat působení USA a Číny v jednotlivých zemích. Jak bylo uvedeno výše, konkrétně se bude jednat o Filipíny, Myanmar a Indonésii. V závěru práce se pokusím zhodnotit poznatky obou dvou částí a jejich vliv na ověření hypotézy. Popřípadě stanovit, jaký by mohl být možný vývoj těchto daných vlivů v blízké budoucnosti.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Denis J. Blasko, "Chinese Army Today: tradition and transformation for the 21st century" (New York: Routledge, 2012), Evelyn Goh, "China, the United States and Southeast Asia" (New York: Routledge, 2008), Kai He, "Institutional Balancing in the Asia Pacific: Economic Interdependence and China's Rise" (New York: Routledge, 2009), David Kang, "China Rising" (New York: Columbia University Press, 2007), Robert D. Kaplan, "Monsoon" (New York: Random House, 2010); Robert Ross a Feng Zhu, eds., "China's Ascent: Power, Security, and the Future of International Politics" (Ithaca: Cornell University Press, 2008), Myint-U Thant, "Where China Meets India" (London: Faber and Faber, 2011), Yan-Kang Wang, "Harmon and war, Confucian culture and chinese power politics" (New York: Columbia University Press, 2001), Brantly Womack, "China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationship in Asia" (Singapore: World Scientific, 2010), The Economist - <http://www.economist.com>; Foreign Affairs - <http://www.foreignaffairs.com>.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

ÚVOD	2
<i>Uvedení do tématu</i>	2
<i>Struktura a metodologie práce</i>	3
<i>Kritika literatury</i>	4
I. ČÁST	5
1. Vývoj ekonomických vlivů USA a Číny na region jihovýchodní Asie v letech 2001-2008	6
1.1 <i>Ekonomický vliv USA v jihovýchodní Asii za Bushovy administrativy</i>	6
1.2 <i>Ekonomický vliv Číny v jihovýchodní Asii v letech 2001-2008</i>	8
2. Vývoj politických vlivů USA a Číny na region jihovýchodní Asie v letech 2001-2008	9
2.1 <i>Politický vliv USA v jihovýchodní Asii za Bushovy administrativy</i>	10
2.2 <i>Politický vliv Číny v jihovýchodní Asii v letech 2001-2008</i>	11
3. Srovnání bezpečnostních vlivů USA a Číny na region jihovýchodní Asie v letech 2001-2008	13
3.1 <i>Bezpečnostní vliv Bushovy administrativy v jihovýchodní Asii</i>	13
3.2 <i>Modernizace čínské lidové armády a bezpečnostní vliv Číny na jihovýchodní Asii v letech 2001-08</i>	15
Závěr I. část	17
II. ČÁST	18
1. Filipíny - tradiční vojenský spojenec USA	19
1.1 <i>Filipíny a vývoj vztahů s USA</i>	19
1.2 <i>Vývoj vztahů mezi Čínou a Filipínami</i>	22
1.3 <i>Filipíny - stále vojenský spojenec USA</i>	23
2. Myanmar - vazalský stát Číny	24
2.1 <i>Vývoj vztahů USA a Myanmaru</i>	24
2.2 <i>Myanmar a vývoj vztahů s Čínou</i>	26
2.3 <i>Myanmar - opravdu izolovaný vazalský stát Číny</i>	27
3. Indonésie - mezi USA a Čínou	28
3.1 <i>Indonésie a vývoj vztahů s USA</i>	28
3.2 <i>Indonésie a nárůst čínského vlivu</i>	29
3.3 <i>Indonésie - typický příklad konceptu "vyvažování"</i>	31
ZÁVĚR	32
SUMMARY	34
POUŽITÁ LITERATURA	35

Úvod

Spojené státy americké si již od konce druhé světové války udržují výsadní vliv na region jihovýchodní Asie (dále JVA). Tento vliv je prakticky uplatňován formou ekonomických, politických i bezpečnostních vazeb na vybrané země regionu. Na konci 20. a na počátku 21. století svůj vliv na tento region začala znovu uplatňovat také Čína, která díky svému hospodářskému růstu a stále sílící mezinárodně-politické důležitosti může zemím JVA nabídnout mnohé nové příležitosti ke spolupráci, jež mohou mít ekonomický, politický i bezpečnostní charakter. Nevyhnutelně tedy dochází ke střetům amerických a čínských zájmů v JVA regionu

Uvedení do tématu

Tématem této bakalářské práce je srovnání již zmíněných vlivů v rámci amerického a čínského působení na region JVA. Pro účely této práce je možné definovat tento region jako území, které se nachází východně od Indického subkontinentu a jižně od Číny¹. Časově je téma vymezeno Bushovou administrativou, tedy roky 2001–2008.

Jihovýchodní Asie je v současnosti jedním z nejdůležitějších regionů světa – prochází jím mnoho obchodních cest a zhruba 1/4 celosvětového obchodu.² Oblast je důležitá také ze strategického hlediska. USA nadále usilují o kontrolu bezpečnostní situace v regionu a pro Čínu jeho strategičnost vyplývá z důležitosti zajišťování svého obchodního spojení se světem, ale také z výskytu ložisek ropy, zemního plynu a nerostných surovin. Region je tedy poměrně citlivým místem v rámci celosvětové bezpečnosti. Pokud by zde vypukl konflikt mezi USA a Čínou, mělo by to nepochybně negativní dopady (nejen) na globální ekonomiku.

V regionu jihovýchodní Asie se sice také uplatňují vlivy jiných silných států, například Indie, Jižní Koreje, Japonska nebo Austrálie. USA a Čína jsou ale díky své síle a vlivnosti těmi nejdiskutovanějšími aktéry v regionu JVA.

Cílem této práce je porovnat vlivy a vazby ekonomického, politického a bezpečnostního charakteru USA a Číny v jihovýchodní Asii a potvrdit, popřípadě vyvrátit hypotézu, která tvrdí, že si Spojené státy v jihovýchodní Asii ve zmíněném

¹ Tento region zahrnuje celkem deset států: Brunej, Myanmar (dřívější Barmu), Kambodžu, Indonésii, Laos, Malajsii, Filipíny, Singapur, Thajsko a Vietnam, (někdy se započítává i Východní Timor) <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/556489/Southeast-Asia> (staženo 12. 12. 2013).

² Kaplan R. D., *Monsoon* (New York: Random House, 2010), 8.

období nadále udržely své výsadní postavení, jež vzestupem Číny nebylo doposud výrazněji ohroženo.

Struktura a metodologie práce

Práce bude rozdělena na dvě části po třech podkapitolách. První část tuto hypotézu prověří na regionální úrovni. První podkapitola se pokusí analyzovat vývoj ekonomického vlivu ČLR a USA v jihovýchodní Asii v prvním desetiletí nového tisíciletí a zjistit, zda byl ekonomický vliv USA v regionu v letech 2001–2008 v úpadku nebo se nadále udržoval na stejné úrovni. Druhá kapitola se zaměří na politické působení obou zemí na region a pokusí se vyzkoumat, zda preferují spíše bilaterální či multilaterální přístupy. Třetí kapitola se bude orientovat na vývoj bezpečnostních vazeb ČLR a USA na region jihovýchodní Asie a vysvětlí strategickou důležitost této oblasti pro obě země. V závěru první části se autorka pokusí srovnat, která forma vazeb byla dominantní pro USA a která pro Čínu a také potvrdit svou hypotézu a její aplikovatelnost na regionální úrovni.

Druhá část práce se soustředí na prokázání, či vyvrácení hypotézy na konkrétních třech příkladech. První kapitola bude analyzovat ekonomické, politické a bezpečnostní zájmy a vlivy USA a ČLR na Filipínách a vysvětlí, proč zde zvítězily vlivy americké. Následná kapitola se soustředí na úplně odlišný, v době Bushovy administrativy stále vojensky řízený Myanmar, a pokusí se zjistit, proč zde dominovaly čínské vlivy nad těmi americkými. Třetí kapitola si klade za cíl objasnit, proč je právě Indonésie příkladem země profitující ze vztahů s oběma státy, a proč zde není ani jedna ze zemí dominantnější.

Závěr práce si klade za cíl zhodnotit výsledky obou dvou částí, a vysvětlit jejich dopady v souvislosti s ověřením validity hypotézy.

Z metodologického hlediska se práce pokusí nejdříve o obecnější analýzu vazeb a vlivů Číny a USA na jihovýchodní Asii jako celek. Posléze bude obecné trendy aplikovat na úrovni tří výše zmíněných konkrétních zemí. Získané analytické poznatky se na konci každé z částí pokusí porovnat a dospět k obecnějším závěrům širší platnosti. Vzhledem ke svému tématu spadá práce do oblasti mezinárodní politiky, bezpečnostních studií a ekonomie, částečně i soudobých dějin. Vychází z analýzy relevantních poznatků a informací obsažených zejména v sekundárních, ale i primárních zdrojích.

Kritika literatury

Práce vychází především ze zpracování relevantní sekundární literatury. Veškeré použité zdroje jsou psány v anglickém jazyce, přestože jejich autoři jsou nejen přední američtí odborníci na zmíněnou tematiku, ale také odborníci asijské. V práci byly užity jak odborné knihy, tak také články, které se touto problematikou zabývají. Pro první část práce jsou stěžejní zejména tři články, které se zabývají tzv. „vyvažováním“ států JVA mezi USA a Čínou. Prvním z nich je článek Roberta Suttera *Assessing China's Rise and US Leadership in Asia – Growing Maturity and Balance*³, který se zabývá vzestupem Číny v prvním desetiletí 21. století a vyvrací úpadek vlivu USA v tomto regionu. Touto otázkou se také zabývá článek Davida Shambaugh *China Engages Asia: Reshaping the Regional Order*⁴, který se zaměřuje primárně na celoasijský přístup Číny. Je již poněkud staršího data (vyšel už na přelomu let 2004/5), ale i přes to velmi zajímavým způsobem popisuje vztahy v JVA, které byly na počátku 21. století pro tento region určující. Dalším důležitým zdrojem je článek „Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia“⁵, který autorka Evelyn Gohová uveřejnila v odborném časopise *International Security* na přelomu let 2007/8. I přes to, že byl tento článek vydán taktéž v průběhu období, jímž se práce zabývá a chybí mu také větší časový odstup, je pro první část práce velmi důležitý. Vysvětluje totiž, proč státy JVA nadále mají zájem o to, aby byly Spojené státy zapojeny do regionální bezpečnosti. V první kapitole byla rovněž využita kniha s názvem: *China, the United States and Southeast Asia*⁶, jejíž je Gohová editorkou. Tato kniha, do níž přispělo hned několik předních odborníků, sestává ze tří částí, které se zabývají ekonomikou, politikou a bezpečností. V práci budou taktéž zohledněny zdroje, které se soustřeďují na jedno konkrétní téma. Příkladem může být například kniha Zalmaye Khalilzada s názvem *The United States and Rising China: Strategic and Military Implications*⁷, která sice zachází

³ Sutter Robert, „Assessing China's Rise and US Leadership in Asia – Growing Maturity and Balance“, *Journal of Contemporary China* 19, č. 26 (2010): 591-604, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 23. 11. 2013).

⁴ Shambaugh David, „China Engages Asia“, *International Security* 29, č. 3 (2004/2005): 64-99, <http://www.jstor.org> (staženo 13. 11. 2013).

⁵ Goh Evelyn, „Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia: Analyzing Regional Security Strategies“, *International Security* 32, č. 3 (2007/8): 113-157, <http://www.jstor.org> (staženo 23. 11. 2013).

⁶ Goh Evelyn et al., eds., *China, the United States, and Southeast Asia*, by Goh Evelyn (New York: Routledge, 2008).

⁷ Khalilzad Zalmay, *The United states and Rising China: Strategic and Military Implications*, (Santa Monica: Rand, 1999).

až příliš do odborných vojenských podrobností, také ale podává obraz o celkových vojenských strategiích ČLR a USA, které mohou být aplikovány na region JVA.

Druhá část práce bude vycházet primárně z knih a článku, které se konkrétněji zabývají problematikou daných zemí. Například kniha *Where China Meets India: Burma and the New Crossroads of Asia*⁸ slouží jako klíčový podklad pro kapitulu o Myanmaru. Její autor Thant Myint-U, který má na Myanmar i osobní vazby díky svým předkům, v knize někdy spíše popisuje svůj osobní vztah k zemi, pokud od něj ale odhlédneme, kniha obsahuje také důležité faktografické údaje, které jsou pro kapitolu směrodatné.

I.

První část této práce, jak již bylo zmíněno v úvodu, usiluje o srovnání tří výše zmíněných vlivů ČLR a USA na regionální úrovni. Dále se pokusí zjistit, který z nich byl tím hlavním pro ČLR a který pro USA. V následujících třech kapitolách se autorka pokusí vysvětlit, jak se dané vlivy vyvíjely v období Bushovy administrativy. Obvykle budou kapitoly zasazeny do širšího historického rámce pro lepší pochopení problematiky a návazností. Nikdy se ale nebude jednat o historii starší, než po skončení druhé světové války. Zároveň tento historický exkurs nebude zabíhat do podrobností, půjde jen o jakési nastínění klíčových momentů.

Důležitým konceptem, který prostupuje následující tři kapitoly, je metoda tzv. „vyvažování“, která je velmi často zmiňována v mnohých odborných pracích, které se danou problematikou zabývají. Například Robert Sutter o něm pojednává ve svém článku s názvem „Assessing China’s Rise and US Leadership in Asia – Growing Maturity and Balance.“ Autor v něm vyvrací představu o úpadku USA v regionu JVA, o němž média často v souvislosti s růstem Číny hovoří. Naopak pojednává o důležitosti zachování vlivu USA, o který místní země stojí, protože jsou si vědomy nestability regionu.⁹ S konceptem vyvažování naopak moc nesouhlasí Evelyn Gohová, která ve svém článku „Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia“ tento koncept vnímá spíše jako přirozený proces, kterým státy usilují o co největší zainteresovanost většího počtu vnějších aktérů na činnosti regionálních institucí a na regionálním dění.

⁸ Thant Myint-U, *Where China Meets India*, (London: Faber and Faber Limited, 2011).

⁹ Sutter Robert, „Assessing China’s Rise and US Leadership in Asia-Growing Maturity and Balance,“ 591-604.

To má za následek zvýšení stability regionu a státy JVA tak mohou profitovat z účasti více stran. Nejde totiž jen o udržení vlivu USA a Číny, ale také Jižní Koreje, Japonska nebo Austrálie. Mimo jiné Gohová také obhájuje stanovisko, že USA jsou v rámci hierarchie vnějších aktérů nejvýše postaveny.¹⁰ To by se díky stále sílícím vztahům Číny s JVA mohlo časem změnit právě ve prospěch Číny. Státy JVA si však nadále uvědomují důležitost přítomnosti amerického vlivu v tomto regionu.

1. Vývoj ekonomických vlivů USA a ČLR na region jihovýchodní Asie v letech 2001–2008

Z ekonomického hlediska je region jihovýchodní Asie klíčový pro obě země. USA patří mezi hlavní obchodní partnery zemí JVA, a zároveň pro ně představují nejen odbytiště výrobků, ale také důležitého zahraničního investora. Čína skýtá státům JVA rovněž mnoho ekonomických příležitostí. Jedná se především o obchodní dohody a investice. Na druhé straně usiluje o získání přírodních zdrojů ze zemí ve svém blízkém okolí kvůli své stále narůstající spotřebě energie. Region je také z ekonomického hlediska významný díky mnohým důležitým obchodním trasám, které jím vedou. Čína i USA se zeměmi JVA obchodují nejen na bilaterální bázi. Mnohdy k tomuto regionu přistupují jako k celku a to formou multilaterálních dohod, zejména s organizací ASEAN. Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN), které bylo založeno již v roce 1967, si klade za cíl mimo jiné zkvalitnění ekonomické spolupráce nejen v rámci regionu JVA, ale také na externí bázi. Všech deset států jihovýchodní Asie bylo ve zkoumaném období členy asociace.¹¹

1.1 Ekonomický vliv USA za Bushovy administrativy na region jihovýchodní Asie

Obchodní styky s ASEAN udržují USA již od jeho vzniku, tedy od roku 1967. Pro Spojené státy ASEAN, čítající deset států, s celkovým počtem obyvatel přesahujícím 620 milionů, představuje významný trh. „Obchod mezi Spojenými státy americkými a jihovýchodní Asií ročně přesahuje 200 miliard dolarů a americké kumulativní investice

¹⁰ Goh Evelyn, „Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia: Analyzing Regional Security Strategies,“ 113-157.

¹¹ Jako poslední přistoupila v roce 1999 Kambodža (pokud nepočítáme přístup Východního Timoru v roce 2006, který není v práci zahrnut). ASEAN taktéž usiluje o politickou i bezpečnostní kooperaci, viz 2. a 3. kapitola.

v regionu přesahují hodnotu 100 miliard ročně.¹² Země JVA se taktéž obecně těšily a těší volnějšímú přístupu na americký trh, ovšem na některé dovozní artikly z těchto zemí se vztahují americká protekcíonistická omezení a regulace, a to zejména na zemědělské produkty.

Spojené státy uzavřely postupně se zeměmi JVA řadu obchodních dohod. Nejčastější z nich byla od roku 2006 Rámcová dohoda o obchodu a investicích (Trade and Investment Framework Arrangement – TIFA), kterou USA uzavřely s ASEAN jako celkem, bilaterálně s Brunejí, Indonésií, Filipínami, Kambodžou a Thajskem.¹³ Dalším často aplikovaným typem smlouvy byla tzv. Dvoustranná obchodní smlouva (Bilateral Trade Agreement), kterou USA podepsaly například s Laosem. USA obchodovaly rovněž s ostatními zeměmi JVA. Vzájemnou ekonomickou spolupráci usnadňuje i fakt, že státy JVA jsou členy Světové obchodní organizace (World Trade Organization – WTO), většina z nich již od roku 1995.

Vedle ASEAN se na ekonomickém prostředí v JVA regionu podílí mnoho dalších mezinárodních integračních uskupení. Jedním z těchto důležitějších je Asijsko-pacifické hospodářské společenství (Asia-Pacific Economic Cooperation – APEC), jež bylo založeno v roce 1989. Jak sám název napovídá, zabývá se zejména koordinací členských ekonomik v asijsko-pacifickém regionu. Bushově administrativě bylo často vyčítáno, že jej díky jeho širší regionální působnosti upřednostňuje před ASEAN, který vnímala jako málo efektivní.

Mezi nejčastěji dovážené obchodní artikly z JVA do USA patřily elektronika, výrobky těžkého strojírenství, textil a obuv. Z USA se od roku 2001 do roku 2009 exportovaly nejvíce elektronika, těžké strojírenské výrobky a potraviny – obilí, maso, mléko, atd.¹⁴ V roce 2005 činila obchodní výměna mezi USA a členskými zeměmi ASEAN 149 miliard dolarů a americké přímé investice v zemích JVA se v roce 2004 rovnaly 80 miliardám dolarů.¹⁵

I přesto, že se Bushova administrativa soustředila přednostně na bezpečnostní spolupráci (viz 3. kapitola), ekonomické vazby byly stále důležité a rozhodně neupadaly, ba naopak. Důkazem mohou být samotné statistiky, které uvádějí, že export

¹² „U. S. Alliances and Emerging Partnerships in Southeast Asia: Out of the Shadows“, voltairenet - http://www.voltairenet.org/IMG/pdf/US_Alliances_in_Southeast_Asia.pdf (staženo 20. 11. 2013).

¹³ „Trade and Investment Framework Agreement“, http://www.ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/tifa/asset_upload_file10_10199.pdf (staženo 20. 11. 2013).

¹⁴ „U. S. Alliances and Emerging Partnerships in Southeast Asia: Out of the Shadows“.

z ASEAN do USA v roce 1993 činil 42 008 miliard dolarů a do roku 2003 vzrostl na 61 354 miliard dolarů. Hodnota importu z USA byla sice nižší, ale také rostla. V roce 1993 se jednalo o 33 712 miliard dolarů, v roce 2003 to bylo 49 845 miliard dolarů.¹⁶ Evelyn Gohová v úvodu knihy *China, the United States, and Southeast Asia* dokonce uvádí, že USA v JVA regionu investovaly o 150 % více než Čína.¹⁷

1.2 Ekonomický vliv Číny v jihovýchodní Asii v letech 2001–2008

Po smrti Mao Ce-tunga (Mao Zedong) došlo v Číně k převratným změnám v oblasti hospodářské politiky. V roce 1978 se moci chopil Teng Siao-pching (Deng Xiaoping), který se zemi rozhodl vést k tržní ekonomice s prvky centralismu.¹⁸ Nově se čínská ekonomika přeorientovala na lehký průmysl a na export. Země se otevřela zahraničním investicím. Čína nastoupila cestu velké národní modernizace, jejíž reformy se týkaly zemědělství, průmyslu, vědy a vojenství.

V regionu JVA se ekonomická přítomnost Číny začala projevovat již za Teng Siao-pinga, intenzivněji ale až od konce 90. let 20. století, kdy Peking nabídl svou pomoc místním zemím, které se vzpamatovávaly z finanční a ekonomické krize z let 1997/8. Ekonomicky rychle se rozvíjející Čína dané situace využila ke zlepšení vztahů s těmito zeměmi. Ty pomoc přijaly a od počátku 21. století jim stále rostoucí čínská ekonomika přináší mnoho nových obchodních a investičních příležitostí. Některé země JVA sice Čínu na nátlak Spojených států dlouho ignorovaly, to se ale nakonec ukázalo být neudržitelným přístupem, protože: „Jako jeden stát má Čína jednu pětinu z celkové populace a je to zároveň největší společný trh.“¹⁹ Z hlediska ekonomických vztahů mezi Čínou a ASEAN patří mezi nejvýznamnější dokumenty Rámcová dohoda o komplexní ekonomické spolupráci (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation), která byla podepsána v roce 2002.²⁰

¹⁵ Storey Ian, „China's Relations with Southeast Asia“, *Regional Outlook* 2008/2009: 13, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 15. 11. 2013).

¹⁶ Chirathivat Sutiphard, „China's Rise and Its Effect on ASEAN-China Trade Relations,“ in *China, the United States, and Southeast Asia*, ed. Evelyn Goh et al. (New York: Routledge, 2008), 42.

¹⁷ Goh Evelyn and Simon Sheldon, eds., Preface to *China, the United States, and Southeast Asia*, by Goh Evelyn (New York: Routledge, 2008), 1-14.

¹⁸ Rozhodující slovo měla stále komunistická strana, ekonomika byla nadále ústředně řízena a plánována.

¹⁹ Womack Brantly, *China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationships in Asia* (Singapore: World Scientific, 2010), 125.

²⁰ Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation“, <http://www.asean.org/communities/asean-economic-community/item/framework-agreement-on-comprehensive-economic-co-operation-between-asean-and-the-people-s-republic-of-china-phnom-penh-4-november-2002-3> (staženo 22. 11. 2013).

Pro Čínu má zatím spíše výhledově JVA význam hlavně z hlediska zisku přírodních zdrojů, konkrétně ropy a zemního plynu. Investuje tedy do průzkumů nalezišť v Indonésii, Myanmaru, Filipínách a Vietnamu. Z Filipín Čína získává měď, z Malajsie palmový olej, z Indonésie papír a z Myanmaru týkové dřevo.²¹ Čína má často v zemích JVA výsadní postavení a zvláštní přednostní kontakty na průzkum ložisek nerostných surovin a jejich těžbu. Do zemí JVA z Číny naopak putují výrobky s vyšší přidanou hodnotou, například elektronika, textil, obuv, atd. Obchodní a investiční aktivity ASEAN s Čínou od 90. let také výrazně narůstaly. Od roku 1991, kdy se import z ASEAN do Číny rovnal 4,1 miliardám dolarů, do roku 2004 vzrostl na 43 miliard.²²

Dle Suthiphanda Chirathivata, který je autorem jedné z ekonomikou se zabývajících kapitol v knize *China, the United States, and Southeast Asia*, země JVA vedle mnohých ekonomických příležitostí také pociťovaly obavy z možné hospodářské dominance Číny nad regionem. Pokud by se zdejší země příliš ekonomicky vázaly na Čínu, hrozilo by jim, že by ekonomická krize v ČLR dopadla bezprostředně i na ně: „Čína je díky svému ekonomickému růstu zranitelnější, možný ekonomický propad by se mohl rozšířit po celém světě, určitě by se nevyhnul zemím ASEAN.“²³ To bude nejspíše jeden z klíčových důvodů, proč země JVA dále usilovaly o zachování ekonomického vlivu USA v regionu. Rovněž je to praktické vysvětlení „vyvažování“ v rámci ekonomických vztahů. Čím více aktérů na ekonomické scéně JVA regionu působí, tím více obchodních příležitostí pro místní země z toho plyne. Etel Solingen to vysvětluje na pojmu tzv. „triangulace“.²⁴ Státy JVA se podle ní snaží udržovat vazby (nejen) ekonomického charakteru také s dalšími silnými státy, a to Jižní Koreou, Japonskem a Austrálií.

2. Vývoj politických vlivů USA a Číny na region jihovýchodní Asie v letech 2001–2008

Státy jihovýchodní Asie se jakožto členové ASEAN alespoň formálně shodují na respektování demokracie a lidských práv. Tyto a další základní principy ASEAN jsou

²¹ Herberg Mikkal E., „China’s Search for Energy Security“, in *China, the United States and Southeast Asia*, ed. Goh Evelyn et al. (New York: Routledge, 2008), 71.

²² Kai He, *Institutional Balancing in the Asia Pacific* (New York: Routledge, 2008), 122.

²³ Chirathivat Suthiphand, „China’s Rise and Its Effect on ASEAN-China trade relations“, in *China, the United States, and Southeast Asia*, ed. Goh Evelyn et al. (New York: Routledge, 2008), 38.

²⁴ Solingen Etel, „From „Threat“ to „Opportunity“? ASEAN, China, and Triangulation, Ibid 17-37.

stanoveny ve Smlouvě o přátelství a spolupráci v jihovýchodní Asii z roku 1976.²⁵ Jedná se hlavně o vzájemné uznávání nezávislosti, státní suverenity, nevměšování do vnitřních záležitostí a řešení sporů mírovou cestou. Tyto principy v rámci svého zahraničně-politického přístupu k regionu podporují také Spojené státy, které svou podporu nevyjadřují jen na multilaterální politické úrovni, ale často také ekonomickou pomocí vládám konkrétních států. Komunistická Čína výše zmíněné hodnoty při spolupráci s ASEAN respektuje a také se jimi řídí. Zemím jihovýchodní Asie tak dokazuje svůj mírový přístup.

2.1 Politický vliv USA na jihovýchodní Asii za Bushovy administrativy

Po studené válce, kdy skončilo bipolární rozdělení světa a rozpadl se Sovětský svaz, se USA staly jedinou supervelmocí a nadále pokračovaly v prosazování demokracie a lidských práv v rámci své zahraniční politiky. Rovněž Bushova politika v regionu JVA a Asie obecně stála na těchto principech. Podporovala demokratické režimy, které v regionu fungovaly již delší dobu (Singapur, Jižní Korea), nebo se od konce 80. let začaly rozvíjet (Indonésie, Filipíny). Negativně se Bushova vláda stavěla k Myanmaru, jenž byl od konce 80. let ovládán vojenskou juntou. Největší kritiku obecně USA vznášely proti nedemokratickým režimům, eliminaci a potlačování opozice a porušování lidských práv.

Spolupráce mezi USA a ASEAN probíhala především v rámci Regionálního fóra a Východoasijského summitu. Od roku 2005 byla vzájemná spolupráce zintenzivněna v rámci tzv. Posíleného partnerství, a to v ekonomických, politických i bezpečnostních vazbách. Smlouvu o Přátelství a spolupráci, kterou vnímá ASEAN jako stěžejní, USA za Bushovy administrativy nicméně nepodepsaly. Nepovažovaly ji totiž za důležitý nástroj pro uplatňování svého vlivu v regionu.

Ze začátku byl však přístup Bushovy administrativy k zemím jihovýchodní Asie spíše neutrální až přehlíživý. „To se změnilo od září 2001, kdy Bushova administrativa označila jihovýchodní Asii za „druhou frontu“ boje proti terorismu a pokusila se o posílení svého vlivu v regionu.“²⁶ Právě po zářijových teroristických útocích se začala mezi USA a zeměmi JVA znovu rozvíjet politická i vojenská spolupráce, která byla stavěna na společném boji proti terorismu. Tento navyvážený, jednostranný přístup byl

²⁵ Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia <http://www.asean.org/news/item/treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-indonesia-24-february-1976-3> (staženo 12. 11. 2013).

Bushově administrativě velmi často vytýkán. Ke kritice přispěl také fakt, že v roce 2007 se prezident Bush nezúčastnil summitu ASEAN, (za normálních okolností se prezidenti USA summitu pravidelně účastní), dokonce i ministryně zahraničí Condoleezza Riceova dala přednost cestě na Blízký východ před regionálním fórem ASEAN. I přes tento laxnější přístup k politickým událostem jihovýchodní Asie však byla a je podle Davida Kanga sama pokračující přítomnost amerického vlivu v regionu tím hlavním důvodem, proč se země JVA neobávají Číny.²⁷ Proto si v tomto regionu USA nadále udržovaly i za Bushovy administrativy svůj politický vliv a místní země je vnímaly jako protiváhu ke stále sílící Číně.

Metodu vyvažování v politické sféře státy JVA mohou využít také k zisku větších finančních částek rozvojové pomoci. Jako příklad uvádí Evelyn Gohová Filipíny, tradičního spojence USA, jejichž prezidentka Gloria Macapagal-Arroyová se v roce 2004 vydala do Číny, kde při návštěvě prezidenta Chu Ťin-tchaa (Hu Jintao) vyjádřila podporu společným ekonomickým a bezpečnostním aktivitám. Zkvalitnění vztahů s Čínou vyvolalo ve Spojených státech obavu z možné ztráty spojence (či alespoň výrazného oslabení spojeneckého svazku), a v říjnu 2005 oznámily, že svou rozvojovou pomoc na příští rok téměř zdvojnásobí z 30 na 55 milionů dolarů.²⁸ Filipíny tedy nakonec profitovaly z obou stran, protože se s čínskou vládou dohodly na průzkumu ropných nalezišť při sporných Spratlyho ostrovech a obdržely 1 milion dolarů jako vojenskou pomoc.

2.2 Politický vliv Číny v jihovýchodní Asii v letech 2001–2008

Komunistická Čína za dob studené války v regionu vzbuzovala spíše obavy, neboť většina států JVA se orientovala především na demokratické Spojené státy. To se začalo měnit na konci 70. let: „Čína se z ofensivně realistické (offensive realist) země pod Mao Ce-tungem vyvinula v defenzivně realistický (defensive realist) stát pod vedením Teng Siao-pchinga a jeho pokračovatelů.“²⁹ Čína se otevřela světu a změnila i svůj přístup k JVA. Od 90. let 20. století kultivovala své vztahy s regionem ještě intenzivněji. Do mezinárodních vztahů státní ideologii nijak nepromítala. Slovy Iana Storeyho:

²⁶ Mauzy Diane K., „U. S. Policy in Southeast Asia: Limited Re-engagement after Years of Benign Neglect“, *Asian Survey* 47, č. 4 (2007): 622, <http://www.jstor.org> (staženo 23. 11. 2013).

²⁷ Kang David, *China Rising* (New York: Columbia University Press, 2007).

²⁸ Goh Evelyn, „Great Powers and Hierarchical order in Southeast Asia,“ 27.

„Klíčovými faktory, které stojí za touto akcelerací vztahů, jsou dynamický rozvoj ekonomiky, summity na vysoké úrovni, sofistikovaná čínská diplomacie, která uklidňuje obavy zemí jihovýchodní Asie a zmírnění napětí v teritoriálních sporech.“³⁰ Dále dodává, že v prvním desetiletí 21. století Čína užívala ve svých politických vztazích zejména tzv. „soft power“, což by se ovšem do budoucna při stálém ekonomickém růstu a budování ozbrojených sil mohlo změnit. Dalším termínem, který charakterizuje čínskou zahraniční politiku vůči JVA, je tzv. „charm policy“, koncept čínské politiky, kterým se Číňané snaží svou zemi na mezinárodní úrovni představit jako atraktivní, například na základě ekonomických příležitostí, které skýtá. Brantly Womack se ve své knize *China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationships in Asia* zabývá asymetrickým pojetím vztahů Číny s okolními zeměmi: „Čína vytvořila asymetrické mezinárodní vztahy založené na ideologii vzájemného prospěchu a jedná i na základě uznání autonomie svých menších partnerů.“³¹ Právě touto politikou dobrého sousedství a nevměšování se do vnitřních záležitostí si Čína budovala dobré politické vztahy s okolními státy. Jako hlavní nástroj dobrých politických vztahů Číny s JVA přitom sloužila především ekonomická spolupráce.

Čína prosazovala zejména multilaterální formu mezinárodní kooperace v JVA, což představuje protiklad oproti Bushovu unilateralistickému pojetí zahraniční politiky, které se spíše soustředilo na posilování vazeb s jednotlivými státy na bilaterální bázi. Zároveň se díky začleňování do multilaterálních struktur Čína alespoň navenek začala řídit některými obecně uznávanými normami a pravidly upravujícími chování mezi státy. To země JVA vnímaly jako pozitivní trend do budoucna, protože nejlepší strategie pro ASEAN, jak čelit možnému narušujícímu či dominantnímu chování Číny, je dle Davida Shambaugh snažit se jí co nejvíce zapojit do regionálních záležitostí.³²

Přímé kontakty mezi Čínou a ASEAN se začaly rozvíjet od roku 1991 a v roce 2003 spolu uzavřely Společnou deklaraci o strategickém partnerství pro mír a prosperitu.³³ Čína není členem ASEAN, vzájemná spolupráce tedy probíhá v rámci fór

²⁹ Ross Rober a Zhu Feng, eds., *China's Ascent: Power, Security, and the Future of International Politics* (Ithaca: Cornell University Press, 2008), 141.

³⁰ Storey Ian, „China's Relations with Southeast Asia,“ 12–14.

³¹ Womack Brantly, *China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationships in Asia*, (Singapore: World Scientific, 2010), 20.

³² Shambaugh David, „China Engages Asia,“ 76.

³³ Joint Declaration of Partnership for Peace and prosperity, <http://www.asean.org/news/item/external-relations-china-joint-declaration-of-the-heads-of-stategovernment-of-the-association-of-southeast-asian-nations-and-the-people-s-republic-of-china-on-strategic-partnership-for-peace-and-prosperity-bali-indonesia-8-october-2003> (staženo 12. 11. 2013).

na úrovni ASEAN+1 či ASEAN+3 (další 2 země jsou Jižní Korea a Japonsko), nebo na úrovni Regionálního fóra ASEAN a Východoasijského summitu.

Největší měrou Čína svůj politický vliv uplatňuje zejména v zemích ve svém bezprostředním okolí. Konkrétně v Laosu, Kambodži a Myanmaru. Zejména poslední jmenovaná země byla doposud typickým příkladem „vazalského státu“ Číny. Na rozdíl od USA totiž Čína tolik netrvá na prosazování lidských práv a demokratických principech v zemích, s nimiž obchoduje či má diplomatické styky. Peking s Rangúnem (od roku 2005 s Neipyitem) udržoval dobré vztahy, vojenskou vládu v minulosti již vícekrát podpořil i finančně. Pro Čínu je z ideologického hlediska výhodnější mít na svých hranicích diktátorské státy, než demokracie, které jsou spíše ovlivňovány Spojenými státy.

Čína začala zemím JVA také poskytovat rozvojovou pomoc, například Indonésie v roce 2002 touto formou obdržela 400 milionů dolarů a Myanmar 200 milionů dolarů.³⁴

3. Srovnání bezpečnostních vlivů USA a Číny na region jihovýchodní Asie v letech 2001–2008

Bezpečnostní rozměr vztahů byl pro Bushovu administrativu určující. Poskytovala vládám vysoké finanční částky na armádu a na boj proti terorismu, na který se téměř výlučně soustředila. Čína v tomto období začala vzbuzovat ve svém okolí spíše obavy, které vycházely z jejího budování ozbrojených sil, jež vyvolávalo mnoho otázek. Například jak moc odpovídá udávaný rozpočet skutečnosti? Jaké konkrétní vybavení armáda vlastní? A co z toho plyne pro bezpečnost regionu v letech 2001–2008 a co do budoucnosti?

3.1 Bezpečnostní vliv Bushovy administrativy v jihovýchodní Asii

Strategický význam regionu jihovýchodní Asie si USA uvědomovaly již za studené války, kdy zde bojovaly proti rozpínajícímu se komunismu. Válka v Indočíně, jež probíhala v letech 1955–73 skončila pro USA úplným fiaskem. Celý Vietnam, stejně jako sousední Laos a Kambodža, se nakonec ocitl pod komunistickou nadvládou.

³⁴ Shambaugh David, „China Engages Asia,“ 84.

Po válečných neúspěších USA nevěnovaly regionu JVA po nějakou dobu intenzivnější pozornost. Stále si však udržovaly vliv na bezpečnostní situaci v regionu. Americké námořnictvo i dnes dominuje Indickému a Tichému oceánu, protože žádná z okolních zemí nemá dostatečně silné námořnictvo, které by mohlo zajistit bezpečnost námořní dopravy.

Mezi hlavní vojenské spojence USA tradičně patřily Filipíny a Thajsko. Singapur byl rovněž velmi silným partnerem z hlediska bezpečnostní politiky, neboť od roku 1992 poskytl své vojenské základny americké armádě poté, co opustila v důsledku vypršení smlouvy o pronájmu ty filipínské. V posledním desetiletí se také začalo rozvíjet partnerství s Vietnamem.

Důležitým předělem v bezpečnostních vztazích USA a JVA byly události z 9. září 2001. Po teroristických útocích se Bushova administrativa rozhodla vyhlásit boj mezinárodnímu terorismu. JVA byla označena za „druhou frontu“ boje proti terorismu, protože v některých místních státech působí teroristické skupiny, které jsou přímo napojené na Al-Kaidu a další mezinárodní teroristické sítě. Bushově administrativě často bývá vyčítáno, jak píše R. Sutter, že: „...rozvíjí zejména svůj geo-strategický přístup k regionu, což nutí státy ASEAN k akcím, které by nutně nemusely podnikat, zejména v případě války proti terorismu.“³⁵ I přesto země JVA boj proti terorismu obecně přijaly za svůj, i když hlavně proto, aby zachovaly bezpečnostní vliv USA v regionu. Některé země, například Thajsko, k tomu měly i vnitropolitické důvody.

USA se nejprve rozhodly pro zvýšení vzájemné bezpečnostní spolupráce především s Filipínami, Singapurem, Malajsií, Indonésií a Vietnamem. Těmto zemím byly v letech 2001–2006 poskytnuty finanční prostředky a nová vojenská technika. Mnohdy byla pomoc i praktická, ve formě společných vojenských cvičení. Příkladem může být SEACAT (Southeast Asia Cooperation Against Terrorism), což je pravidelně se opakující společné cvičení zaměřené právě proti hrozbám terorismu, mezi jehož účastníky se řadí Brunej, Indonésie, Malajsie, Filipíny, Singapur, Thajsko a Spojené státy.

Bezpečnostní záběr USA byl za Bushovy administrativy úzce zaměřen téměř výlučně na hrozbu terorismu, ato i v oblasti námořní bezpečnosti. Důležitými tématy zde byly námořní terorismus a pirátství, jež ohrožovaly zejména obchodní a nákladní lodě. Nejčastěji k útokům docházelo v Malacké úžině, důležité spojenci mezi Tichým a

Indickým oceánem, která se nachází mezi Indonésií, Malajsií a Singapurem. Policejní složky daných států nepostihovaly piráty dostatečně efektivně. Nabízenou pomoc USA ke strážení Malacké úžiny na základě návrhu admirála Thomase Farga však státy regionu nepřijaly. Nadále bezpečnost průplavu, který je součástí jejich teritoriálních vod, zajišťují samy. (viz. 3. kapitola II. části).

Jak je vidno, tak v současné době USA v bezpečnosti JVA regionu dominují, je však otázkou, zda se tato situace v budoucnu nezmění. Podle Roberta Rosse a Če Fenga (Zhe Feng) si Čína dosud uvědomuje, že jsou USA v regionu příliš silné, a že kdyby došlo ke konfliktu mezi oběma zeměmi, s největší pravděpodobností by se JVA přimkly k USA.³⁶ Největší obavy Čína ve svém okolí vyvolává zejména budováním silného námořnictva. Podle R. Arta to ale neznamená, že by zde silné čínské námořnictvo nemohlo existovat vedle toho amerického.³⁷ I navzdory této lokalizaci případného konfliktu do regionu JVA je však zapotřebí si uvědomit, že Čína, která prochází rozsáhlou vojenskou modernizací, již v současnosti disponuje raketami dlouhého doletu, které mohou dosáhnout až na Spojené státy, a tudíž představují pro americkou armádu riziko nejen v rámci regionu JVA.³⁸

3.2 Modernizace čínské lidové armády a bezpečnostní vliv Číny na JVA v 2001–2008

Z historického hlediska se Čína řadí mezi nevybojné země. Mezi hlavní ideologické proudy, které po staletí ovlivňují čínskou zahraniční politiku, patří konfucianismus, který mimo jiné prosazuje zásadu, že síla Číny spočívá v její spořádanosti, vnitřní harmonii a příkladnosti (kterými demonstruje svou nadřazenost ostatním národům), nikoliv ve výbojnosti. To ovšem neznamená, že by se Čína neúčastnila vojenských konfliktů. K těm docházelo zejména na čínské periferii při obraně hranic. Důkazem toho je Velká čínská zeď, která byla budována od konce 14. století do počátku 17. Století a podle Wang Jüan-kanga (Wang Yuangang) je symbolem čínského pacifismu.³⁹

³⁵ Sutter Robert, „China’s Rise, Southeast Asia and the United States: Is a China-centred Order Marginalizing the United States,“ in *China, the United States, and Southeast Asia*, 96.

³⁶ Ross Robert and Zhu Feng, eds., „China’s Ascent: Power, Security and Military Implications,“ 48.

³⁷ Ibid 287.

³⁸ Khalilzad Zalmay, „The United States and Rising China: Strategic and Military Implications,“ (Santa Monica: Rand, 1999) 64.

³⁹ Wang Yuan-Kang, *Harmony and War, Confucian Culture and Chinese Power Politics*,“ (New York: Columbia University Press, 2011), 1-10.

Ani za studené války se ČLR ve svých zahraničně-politických vztazích nechovala výbojně, soustředila se spíše na své vnitřní záležitosti. Konfliktů se zúčastnila jen výjimečně, jinak spíše podporovala partyzánské skupiny například v Kambodži, Laosu a Vietnamu. K rozvoji armády začalo docházet až od roku 1978 v rámci již výše zmíněné Velké národní modernizace.

Díky současnému dynamickému ekonomickému růstu si lidová armáda může dovolit komplexní modernizaci s důrazem na informační technologie. To se také odráží ve změně vojenských doktrín a větší výbojnosti, především na moři. Armáda, která do té doby využívala hlavně zastaralou vojenskou techniku sovětské výroby, převážně ze 60. let, i nadále zůstala alespoň částečně věrná těmto obchodním kontaktům: „Vybavení, které lidová osvobozená armáda nakoupila z Ruska, sestává zejména z radarových systémů, střely země-vzduch, dieselové ponorky a obranné letouny.“⁴⁰ Západní země z celkem pochopitelných důvodů zbraně do Číny nedodávají (a často je na vývoz zbraní a technologií uvaleno přímo embargo, nebo je alespoň výrazně omezen).

Dále se lidová armáda také snaží o vyvíjení vlastních vojenských technologií, většinou formou kopírování těch západních, což je ovšem časově náročné. Technická kvalita takto pořízené techniky nebývá vysoká. Khalilzad v souvislosti s čínskou bezpečnostní situací uvádí, že kvůli pokračujícímu ekonomickému rozvoji a předpokladu, že čínskému území ani režimu nehrozí přímé nebezpečí, čínské vedení nepřikládá armádě příliš velkou důležitost.⁴¹ To podle něj dokazuje také rozpočet lidové armády, na který v roce 2007 čínská vláda vydala 87,730 miliard dolarů, což je ve srovnání s americkým vojenským rozpočtem ve stejném roce – 556,961 miliard dolarů, poměrně malá částka.⁴² Některé odhady ale udávají, že ve skutečnosti mohl být čínský rozpočet v daném roce až 3x větší.

Podle některých odborníků (Blasko, Wu Š'-cchun (Wu Shicun)) nepředstavovala čínská armáda pro USA v regionu JVA ve zkoumaném období ani dnes velké riziko. Není zatím dobře vybavená, ani vycvičená. Její připravenost ale stále stoupá a do budoucna by mohla být vedle té indické jednou z nejsilnějších v jižní a východní Asii. Největší obavy pro region JVA představuje rychle se rozvíjející čínské námořnictvo.

⁴⁰ Ross Robert S. a Zhu Feng eds., „China's Ascent: Power, Security, and the Future of International Politics“, 40.

⁴¹ Khalilzad L., *The United States and Rising China: Strategic and Military Implications*, 37.

⁴² The SIPRI Military Expenditure Database, <http://milexdata.sipri.org> (staženo 13. 12. 2013).

Jenže jak Blasko podotýká: „většina těchto jednotek má obranný charakter, a pohybuje se zejména v čínských pobřežních vodách.“⁴³ Větší zapojení čínského námořnictva do kontroly námořních cest v Indickém a Tichém oceánu je tedy zatím spíše výhledové.

Čína svou armádu buduje nejen proto, aby potvrdila své velmocenské postavení a rozšířila svůj bezpečnostní vliv v regionu JVA. Dalším důvodem je také zastrašení Taiwanu, který usiloval o samostatnost, což Čína kategoricky odmítá. Spojené státy se i přes respektování politiky jedné Číny přiklánějí k variantě mírového sjednocení. Pokud by se ale Čína pokusila o připojení Taiwanu násilnou cestou, mohl by vypuknout vojenský konflikt mezi USA a Čínou, který by kvůli geografické blízkosti mohl mít negativní dopad i na JVA.

Další potencionální hrozbu pro JVA skýtá silná čínská armáda, především opět její námořnictvo, v teritoriálních sporech v Jihočínském moři. Na Spratlyho ostrovy, které se v tomto moři nacházejí, si činí nároky Vietnam, Brunej, Filipíny a Malajsie. O Paracelské ostrovy se pře Vietnam s Taiwanem. Čína vznáší své teritoriální nároky, které staví na základě historických vazeb, téměř na celé Jihočínské moře, obě výše zmíněná souostroví nevyjímaje. Své silné námořnictvo by Čína mohla využít právě k vyřešení těchto sporů, které byly v prvním desetiletí 21. století řešeny mírovou cestou v rámci společného ujednání, které zaštiťoval ASEAN.⁴⁴

Čínské vojenské vazby v JVA v letech 2001–2008 nebyly tak silné, jako ty americké. Čína sice uzavřela několik smluv o vojenské spolupráci, kupříkladu v roce 2004 partnerství s Filipíny. Pro první desetiletí 21. století byly typické hlavně spekulace o tom, jakou výzbroj lidová armáda získala a zda je pro region JVA opravdu hrozbou, to se ale nejspíše ukáže až v následujících desetiletích.

Závěr I. části

Z poznatků třech kapitol výše vyplývá, že pro Spojené státy byl bezpečnostní vliv v JVA za Bushovy administrativy tím určujícím. Vychází to především z vlastních zájmů USA, které se v regionu a ve své zahraniční politice jako takové soustředily téměř výlučně na boj proti terorismu, jež vnímaly jako hrozbu pro svou zemi. Pro Čínu byl určujícím vlivem ten ekonomický, díky němuž si mohla v tomto regionu získat také vliv politický a v malé míře i bezpečnostní. Dalo by se říci, že hypotéza stanovená

⁴³ Blasko Denis, *The Chinese Army Today*, (New York: Routledge, 2012), 85.

⁴⁴ Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea, <http://www.asean.org/asean/external-relations/china/item/declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea> (staženo 23. 10. 2013)

v úvodu práce byla na regionální úrovni ověřena – Spojené státy si v jihovýchodní Asii nadále udržely své výsadní postavení, jež nebylo vzestupem Číny ohroženo. To dokazují zejména podkapitoly pojednávající o ekonomickém a bezpečnostním vlivu. Politickou spolupráci USA s regionem sice omezily, ale nadále v ní pokračovaly. Jedinou výjimku ve zkoumaném období představoval Myanmar, s nímž Spojené státy neudržovaly plnohodnotné diplomatické styky a nadále dodržovaly sankce, které na zemi byly uvaleny za nedodržování lidských práv.

Koncept balancování byl uplatňován zejména ve vztahu států JVA mezi Čínou a USA. Kchaj Che (Kai He) sice podotýká, že vyvažovat by měly státy JVA proti dominantnímu vlivu, tedy USA, ve skutečnosti ale spíše vyvažovaly **proti** Číně, kterou vnímaly jako možnou hrozbu.⁴⁵ Na základně poznatků obsažených v předešlých kapitolách se však v rámci těchto vztahů uplatnilo spíše vyvažování **mezi** USA a Čínou, tak jak o tom pojednávají Sutter či Gohová, nikoli proti jednomu konkrétnímu státu. Země JVA tak mohly profitovat z obou stran.

Hlavním nástrojem států JVA pro udržení rovnováhy v regionu bylo tzv. jemné vyvažování (soft balancing). Státy se USA a Čínu (také další silné státy v okolí jako např. Japonsko) snažily co nejvíce zapojit do různých regionálních institucí, aby tak co nejvíce svázaly své a jejich společné zájmy a zajistily stabilitu regionu. Vyvažování se podle Kchaj Che může také dělit na inkusivní, které je pro vztahy JVA s Čínou a USA charakteristické a jímž se státy snaží důležité mimoregionální aktéry co nejvíce zapojit či exkusivní, které by státy JVA užívaly, pokud by se naopak snažily z regionálního dění vnější aktéry vytlačit.⁴⁶

Období Bushovy administrativy tedy v obecném měřítku úpadek vlivu USA v JVA regionu neznamenal. Oficiálně usilovala Čína i USA o spolupráci v regionu a dobré vzájemné vztahy, než o soupeření. Je ale otázkou jak výše zkoumané vlivy budou působit na region JVA v budoucnosti. Které z nich budou dominantní? Budou v regionu nadále hlavní vliv udržovat USA, nebo je na této pozici vystřídá Čína nebo jiná země? A jakým způsobem k tomu dojde? V případě, že by mělo dojít ke konfliktu mezi USA a Čínou, nepochybně by to zasáhlo i jihovýchodní Asii. To je však ve stále provázanějším světě velmi nepravděpodobné. USA i Čína mají silné ekonomické vazby nejen na region JVA, ale také mezi sebou, a proto je vojenský konflikt nejspíš nereálný.

⁴⁵ Kai He, *Institutional Balancing in the Asia Pacific*, (New York: Routledge, 2009), 1-15.

⁴⁶ *Ibid.*, 10.

II.

Následující část práce si klade za cíl na konkrétních příkladech dokázat, že vztahy mezi USA a JVA a vztahy Číny a JVA se na regionální a bilaterální úrovni liší. Posuzování vztahů na úrovni regionální, jež bylo obsahem první části práce, je v některých ohledech příliš zobecňující. Je důležité si uvědomit, že jihovýchodní Asie je velmi různorodý region – některé zdejší země jsou demokratické, v jiných přetrvává diktátorský či polodiktátorský režim, z čehož vyplývá, že ke konkrétním zemím budou jinak přistupovat demokracii a lidská práva podporující Spojené státy a jinak komunistická Čína. Navíc se zájmy USA a Číny v různých zemích mohou odlišovat i z hlediska konkrétního zaměření a priorit. Proto se autorka v následující části pokusí demonstrovat odlišnosti přístupů USA a Číny ke třem konkrétním zemím, a to ke spíše pročínsky orientovanému Myanmaru, americkému spojenci Filipínám a oboustranně profitující Indonésii. Práce se dále pokusí analyzovat, které vztahy jsou v rámci vazeb USA nebo Číny a jednotlivých zemí dominantní a proč tomu tak je.

1. Filipíny – tradiční vojenský spojenec USA

1.1 Filipíny a vývoj vztahů s USA

Silné vazby mezi USA a Filipínami se začaly utvářet již na konci 19. století, kdy se z Filipín po skončení španělsko-americké války stala americká kolonie, což byl stav, který s drobnými změnami přetrval až do vyhlášení nezávislosti v roce 1946. Americká armáda hrála klíčovou roli v zajišťování bezpečnosti Filipín i po skončení koloniálního období. V roce 1947 se USA a Filipíny dohodly na pronájmu vojenských základen. Spojené státy si díky ní mohly pronajmout filipínské vojenské základny, konkrétně námořní Subic Bay Naval Complex, leteckou Clark Air Base (obě na ostrově Luzon), a mnohá další zařízení. Svou přítomností na těchto základnách USA působily na mír a stabilitu regionu, navíc tak mohly nadále udržovat svůj bezpečnostní vliv od Tichého až po Indický oceán. Spojenectví mezi Filipínami a USA, které přetrvává dodnes, bylo stvrzeno podpisem Vzájemné bezpečnostní smlouvy roku 1951.⁴⁷

První zásadní změna ve vztazích s USA nastala v roce 1991, kdy vypršela platnost Dohody o vojenských základnách. Filipínská prezidentka Aquinová ji z důvodu odporu obyvatelstva již neobnovila, a tak musely americké ozbrojené síly základny do konce

roku 1992 vyklidit. Posléze byly tyto prostory přestavěny pro komerční účely. V důsledku této situace došlo k ochlazení vzájemných vztahů mezi USA a Filipínami, které přetrvalo až do roku 1998, kdy obě země společně podepsaly Smlouvu o návštěvách vojenských sil, díky níž bylo americké armádě umožněno využití základen na Filipínách.⁴⁸ K tomuto obratu na straně Filipín nejspíše došlo kvůli obavám z nárůstu možnosti konfliktu s Čínou, která v 90. letech vybuďovala permanentní základnu na Mischief Reef v Jihočínském moři, v těsné blízkosti filipínských teritoriálních zájmů.

Důležitým mezníkem v rámci vztahů s Filipínami byl pro Bushovu administrativu rok 2001. Když v září došlo k teroristickým útokům na newyorské světové obchodní centrum a Pentagon, Bushova administrativa se ve své zahraniční politice začala orientovat zejména na boj proti terorismu, který pojala globálně. Jak bylo již zmíněno výše, JVA byla Američany vnímána jako „druhá fronta“ boje proti terorismu. Na základě tohoto pojetí posílili bezpečnostní spolupráci s Filipínami a soustředili ji výlučně na boj proti terorismu. V roce 2003 byly Filipíny zařazeny mezi nejdůležitější spojence mezi státy, které nepatří do NATO (tzv. Major non-NATO Ally) a v letech 2000–2006 Filipíny obdržely od Američanů zbraně a vojenské vybavení v hodnotě 59 milionů dolarů.⁴⁹

Jedním z hlavních důvodů, proč se USA ve svém boji proti terorismu orientovaly na Filipíny, byla neschopnost místní vlády vyřešit komplikovanou situaci na ostrově Mindanao, na jehož území byl již v roce 1996 zřízen autonomní region, který obývá převážně muslimská menšina, usilující o jeho úplné osamostatnění. Podle statistik v roce 2010 čítala tato menšina 3 256 140 obyvatel z celkového počtu obyvatel Filipín, který převyšuje 92 milionů.⁵⁰

Americká armáda začala poskytovat výcvik filipínským ozbrojeným silám formou každoročního společného cvičení Balikatan a podporu při boji proti radikálním teroristickým skupinám, které usilují o samostatnost tohoto regionu násilnými prostředky – jedná se zejména o Abú Sajjáf, Moro Islamic Liberation Front a Džamíja

⁴⁷ Mutual Defense Treaty between Republic of Philippines and USA 1951, <http://www.chanrobles.com/mutualdefensetreaty.htm#.UsCxOfuODhc> (staženo 14. 12. 2013).

⁴⁸ The Visiting Forces Agreement between USA and Republic of Philippines 1998, http://www.chanrobles.com/visitingforcesagreement1.htm#.UsCyZ_uODhc (staženo 11. 12. 2013).

⁴⁹ U. S. Alliances and Emerging Partnerships in Southeast Asia: Out of the Shadows“, http://www.voltairenet.org/IMG/pdf/US_Alliances_in_Southeast_Asia.pdf (staženo 20. 11. 2013), 17.

⁵⁰ Population and Annual Growth Rates for The Philippines and Its Regions, Provinces, and Highly Urbanized Cities Based on 1990, 2000 a 2010 Censuses <http://www.census.gov> (staženo 30. 11. 2013).

islamíja. Přímo se americká armáda bojů podle dohody s filipínskou stranou účastnit nesmí, aby nezbudila negativní reakce obyvatel.

Z politického hlediska byla ale situace komplikovanější. Prezidentka Macapagal-Arroyová vyjádřila svou podporu boji proti terorismu a podnikla návštěvu do Spojených států v letech 2001, 2003 a 2008. Pro filipínskou vládu bylo spojení s USA vždy přínosné, což potvrzuje každoroční finanční příspěvek – například v roce 2008 věnovaly Spojené státy 132 milionů dolarů na podporu prosperity a míru na Filipínách. Také se však rozhodla o užší kontakty s Čínou, a to navzdory svému tradičnímu spojení s USA. V roce 2004 podnikla státní návštěvu Číny, při níž mimo jiné podotkla, že Čína hraje klíčovou roli v bezpečnostních i ekonomických záležitostech regionu JVA. Díky této návštěvě získala příslib výhodných půjček a investic, zároveň se s prezidentem Chu Ťin-tchaem dohodli na společném prozkoumání ropných ložisek v okolí Spratlyho ostrovů. Taktéž byla Filipínám přislíbena finanční pomoc pro vojenské účely v hodnotě 1 milionu dolarů.⁵¹ Jak bylo zmíněno již v první části práce, Evelyn Gohová tuto situaci uvádí jako příklad vyvažování Filipín mezi USA a Čínou⁵². USA svou finanční pomoc vládě Filipín na rok 2006 navýšily na 55 milionů dolarů z původních 30, protože nechtěly přijít o spojence a připomněly si výhody, které díky tomuto spojení mají, např. z hlediska geostrategického umístění Filipín. Zároveň však také na tuto situaci reagovaly podrážděně a v Bushově administrativě vyvolalo sblížení s Čínou obavy z budoucího vývoje spojení. Spojené státy se při spolupráci s Filipínami musejí také dlouhodobě potýkat s korupcí ve vládních kruzích a nestabilitou politické a vojenské scény i ekonomické situace v zemi. I tyto faktory přispívaly k pochybám USA o skutečných přínosech tohoto spojení.

V žádném případě nelze opomenout důležitost ekonomických vazeb na Spojené státy. Například v roce 2007 dosáhla vzájemná obchodní výměna 16,5 miliardy dolarů a USA byly největším obchodním partnerem Filipín. Import z USA v tomtéž roce činil 13,9 % z celkové hodnoty dovozů na Filipíny a 17,0% exportu vedlo do USA. Spojené státy rovněž patří mezi největší zahraniční investory na Filipínách, přímé investice činily v roce 2007 téměř 6,7 miliard dolarů.⁵³ Mezi hlavní vývozní artikly na americký

⁵¹ Luz Baguioro, "Beijing Offers Manila \$2.6Bn in Funds," *Straits Times*, April 28, 2005; and "Philippines Warms to China with Care," *Strait Times*, June 7, 2006, www.straitstimes.com (staženo 27. 12. 2013)

⁵² Goh Evelyn, „Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia: Analyzing Regional Security Strategies,“ *International Security* 32, č. 3 (2007/8): 138, <http://www.jstor.org> (staženo 23. 11. 2013).

⁵³ „U. S. Alliances and Emerging Partnerships in Southeast Asia: Out of the Shadows,“ 17.

trh patří počítačové komponenty, součástky do automobilů, elektronika, textilní výrobky a kokosový olej. Z USA Filipínci dovážejí především suroviny na výrobu součástek elektronických zařízení, automobilů, počítačů a obiloviny.

Důležitým ekonomickým aspektem je také fakt, že zhruba 4 000 000 miliony Filipínců žijí ve Spojených státech a část jejich příjmů, které zasílají rodinám ve své domovině, je rovněž nemalým příspěvkem do rodinného rozpočtu.

1.2 Vývoj vztahů mezi Čínou a Filipínami

Čína se v rámci svého zahraničně-politického přístupu k Filipínám snaží uplatňovat vztahy jak na bázi ekonomické, politické, tak také bezpečnostní. Důležité je ale podotknout, že vazby těchto dvou států nejsou a v minulosti nikdy nebyly tak silné jako vazby mezi Filipínami a USA.

Historicky se vzájemné vztahy odvíjejí od podpisu Společného komuniké iniciovaného komunistickým prezidentem Filipín Marcosem v roce 1975.⁵⁴ Výrazným mezníkem ve zvýšení frekvence vztahů mezi Filipínami a Čínou byla ekonomická krize z roku 1997/8, která postihla celý region JVA. Čína přislíbila ekonomickou pomoc, výhodné půjčky a soustředila se na budování dobrých sousedských vztahů se zeměmi JVA.

Určující vliv, který Čína v rámci vztahů s Filipínami uplatňuje, je vzhledem k událostem v letech 2001–2008 poměrně snadné určit. Jako nejdůležitější se jevil ten ekonomický, který byl potvrzen výhodnými půjčkami a investicemi, zejména pak již zmiňovaným společným průzkumem ropných ložisek v okolí Spratlyho ostrovů v roce 2005. Tyto ostrovy, nacházející se v Jihočínském moři, jsou sporným bodem v rámci vztahů mezi Filipínami a Čínou. V minulosti již došlo k mnohým potyčkám nejen mezi těmito dvěma, ale také dalšími aktéry, kteří o toto území, či jeho části usilují. (viz. 3. kapitola I. část). V letech 2001–8 byly tyto spory dočasně vyřešeny tzv. Deklarací o řízených částech, kterou v roce 2002 zainteresované země podepsaly. Podle Sama Batemana tato deklarace, kterou vnímá spíše jako prostředek soft law, představuje pouze politické gesto. Je tedy otázkou, jakým způsobem bude tento problém v budoucnu skutečně řešit na energii stále více závislá Čína.

⁵⁴ Joint Communique of the Government of the People's Republic of China and the Government of the Republic of the Philippines 1975, <http://ph.china-embassy.org/eng/zfgx/zzgx/t183265.htm> (staženo 27. 12. 2013).

V roce 2007 činil vzájemný obchod Číny s Filipínami 9,4 miliard dolarů, Čína se tak umístila na 4. místě mezi nejdůležitějšími obchodními partnery Filipín. Hlavními vývozními artikly z Číny na Filipíny byly elektronika, textil, ocel a výrobky lehkého průmyslu. Z Filipín do Číny se jednalo především o elektroniku.⁵⁵

Z politického hlediska se Čína soustředila na region jako celek a na vazby na multilaterální bázi, zároveň se však také snaží rozvíjet i ty bilaterální. Důležitým byl v tomto ohledu již zmiňovaný rok 2005, kdy prezidentka Macapagal-Arroyová vycestovala do Číny. Při své návštěvě Manily v roce 2006 Chu Ťin-tchao slíbil půjčku a investice v hodnotě 1,6 miliardy. Podle Joshuy Kurlatzkého si Čína uvědomuje, jak nízké jsou její investice ve srovnání s USA v tomto regionu a tak se je snaží navyšovat.⁵⁶

Z bezpečnostního hlediska vazby mezi oběma zeměmi existují, ale jen nově a nejsou tak výrazné, protože Čína ani ještě nemá takový silový potenciál, aby mohla výrazněji zasáhnout do regionálního bezpečnostního rámce. Nicméně, jak již bylo uvedeno výše, v rámci zlepšení vojenských kontaktů poskytla Čína na počátku roku 2006 na bezpečnost Filipín 1 milion dolarů.

Na Filipínách žije také čínská menšina, která se rovná zhruba 2% z celkového počtu obyvatelstva. Tato menšina svým podílem také přispívá k ekonomickým kontaktům mezi Čínou a Filipínami.

1.3 Filipíny – stále vojenský spojenec USA?

Někteří autoři, například Evelyn Gohová, uvádějí Filipíny jako zemi vyvažující mezi USA a Čínou. Je ale důležité si uvědomit, že Filipíny nadále považují své vazby na USA za ty primární. Již zmíněné partnerství s Čínou z roku 2005 má ve srovnání se spojenectvím s USA jen velmi omezený potenciál. To především proto, že čínská armáda by té filipínské nemohla být tak silným partnerem jako ta americká. Dále se však také jedná o nedořešené spory v Jihočínském moři. To je nejspíš ten nejdůležitější důvod, proč je pro Filipíny výhodné spojenectví s USA, jedině tak si totiž mohou udržet výhodnou pozici proti Číně při možném konfliktu v Jihočínském moři.

⁵⁵ „Trade between Philippines, Chinese Mainland Hits Record Height,“ *China Daily*, 21. 5. 2008, http://www.chinadaily.com.cn/business/2008-01/25/content_6421890.htm (Staženo 13. 10. 2013).

⁵⁶ Kurlatzki Joshua, „China’s New Diplomacy and Its Impact on the World,“ *Brown Journal of World Affairs* 14, č. 1. (2007): 7, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 13. 10. 2013).

2. Myanmar – vazalský stát Číny

2.1 Vývoj vztahů USA a Myanmaru

Myanmar, bývalá britská kolonie, respektive provincie Britské Indie, získala nezávislost v roce 1948. Následovně v zemi došlo k občanské válce, v níž velkou roli hrálo také to, že území této země bylo obýváno mnoha různými národnostmi (například Šanové, Karenové, Kačínové, Monové atp.), které se od počátku neshodly na uspořádání nového státu a na míře své autonomie. Tento problém svým způsobem přetrvává dodnes, vláda dosud přes snahy o dosažení mírového řešení vede boje s ozbrojenými povstalci, kteří často působí v těžko přístupných oblastech na hranicích s Thajskem a Čínou. Země byla již v roce 1958 ovládnuta armádou v čele s generálem Nei Winem. Nespokojenost s režimem v roce 1988 vyvrcholila velkými demonstracemi a odstoupením generála Nei Wina. Nepřehledné situace využily znovu vojenské síly, kterým se podařilo chopit moci. V roce 1990 sice proběhly volby, které vyhrála Národní liga pro demokracii v čele s charismatickou Aun Schan Su Ťij, dcerou Aun Schana, který ve 40. letech 20. století usiloval o samostatnost Barmy. Tyto výsledky ale vojenská junta nerespektovala. Proč vůbec volby tento režim povolil, zůstává otázkou. Podle Thanta Myint-Ua nejspíš junta nedocenila situaci a míru zklamání panující ve společnosti. Výsledek, který ohlašoval 60 % vítězství Národní ligy pro demokracii, byl pro vojenskou vládu více než překvapivý.⁵⁷ Aun Schan Su Ťij, která již v roce 1991 získala Nobelovu cenu za mír, byla odsouzena k domácímu vězení. USA, které původně respektovaly generála New Wina, převrat vojenské junty a ignorování výsledků voleb ostře odsoudily. Postupně začaly rušit své investice a ekonomické vazby v zemi a na americké firmy, které by chtěly v zemi i nadále podnikat, bylo uvaleno embargo.⁵⁸

Spojené státy začaly Myanmar velmi ostře kritizovat a mnohokrát na něj uvalily sankce nebo o to alespoň na mezinárodní půdě usilovaly (častokrát ve spolupráci s jinými státy, například Spojeným královstvím, ale rovněž např. s Českou republikou). Například v roce 2003 byl schválen Zákon o barmské svobodě a demokracii, který pojednává o restrikcích proti barmskému režimu, konkrétně například omezuje vzájemný obchod.⁵⁹ V roce 2006 byl ještě rozšířen. Robert Kaplan americkou politiku

⁵⁷ Thant Myint-U, *Where China Meets India*, (London: Faber and Faber Limited, 2011), 21.

⁵⁸ K moderním dějinám Barmy/Myanmaru více viz. Charney Michael W., *A History of Modern Burma* (Cambridge: University Press, 2009).

⁵⁹ Burmese Freedom and Democracy Act 2003, http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Documents/bfda_2003.pdf (staženo 27. 12. 2013).

v Myanmaru popisuje jako spíše moralizující než morální. USA sice pravidelně kritizovaly, ale nesnažily se nijak aktivně dosáhnout změny.⁶⁰

Kriticky se Bushova administrativa stavěla zejména k porušování lidských práv, nedostatku svobody a násilnému potlačování opozice. Svůj nesouhlas s režimem státu vyjadřovala dalším snižováním obchodních vazeb s Myanmarem a apelováním na země v jeho okolí, aby omezily také své vazby, a především podporu tomuto režimu. Podle Davida Steinberga, který se americkou politikou v JVA dlouhodobě zabývá, sice Spojené státy Myanmaru ve své zahraniční politice nepřikládají tu nejvyšší prioritu, přesto ale tuto zemi a události, které se v ní odehrávají, vnímají jako velmi důležité. Své sympatie a podporu vyjadřují především demokraticky smýšlející opozici, jejíž výše zmíněnou vůdkyní je Aun Schan Su Ťij. O její propuštění z domácího vězení a umožnění politické kariéry vedle prezidenta Bushe usilovala také jeho žena Laura Bushová. Podle Steinberga to, jaké názory a postoje Su Ťij prezentuje, bylo pro americkou politiku vůči Myanmaru určující.⁶¹

USA svůj negativní postoj vůči Myanmaru vyjadřují také formou dalších sankcí, například v roce 2007 vydaly cestovní zákaz pro vrcholné představitele režimu do USA. Sankce na půdě OSN, které byly navrhovány například v letech 2003 a 2007, byly vetovány Ruskem a Čínou. Obě země s Myanmarem pojí oboustranně výhodné ekonomické vazby, které se soustřeďují především na obchod s nerostným bohatstvím země.

Rok 2007 v Myanmaru by se dal charakterizovat jako rok plný protestů a projevů nesouhlasu s režimem, který vyústil v tzv. šafránovou revoluci. Původně drobnější protesty studentů a opozice na začátku roku se po předem neoznámeném vládním zdražení pohonných hmot a potravin rozrůstaly a rozšiřovaly do mnohých měst země. Vláda, která prosadila zdražení kvůli narůstajícímu rozpočtovému deficitu, začala protesty násilně potlačovat. Jak uvádí autoři přehledové analýzy dění v zemi *Myanmar in 2007*, v polovině září se demonstrací zúčastnilo až 100 000 lidí, z toho 10 000 mnichů.⁶²

Ani tyto události a ostré odsouzení činů vojenský režim nepřesvědčily o nutnosti širšího uvolnění nejen v politické oblasti. V roce 2008 vojenská vláda vydala

⁶⁰ Kaplan Robert D., *Monsoon* (New York: Random House, 2010), 232.

⁶¹ Steinberg David, „Aung San Suu Kyi and U. S. Policy toward Burma/Myanmar,“ *Journal of Current Southeast Asia Affairs* 29, č. 3 (2010): 39, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 30. 10. 2013).

⁶² Thawngmung Ardeth M. a Myoe Maung Aung, „Myanmar in 2007,“ *Asian Survey* 48, č. 1 (2008): 15, <http://www.jstor.org> (staženo 22. 10. 2013).

novou ústavu, díky níž už v zemi oficiálně nevládne vojenská diktatura, ale civilní vláda, která vzešla ze všeobecných voleb (nejspíše alespoň částečně zfalšovaných). Dále však tato ústava mimo jiné říká, že člověk, který uzavřel sňatek s cizincem, nesmí mít žádné politické funkce. Tento krok je opět pochopen jako další způsob, jak marginalizovat opozici, konkrétně jak z jejího vedení odsunout tak silnou osobnost, jakou Su Ťij bezpochyby je.

V roce 2008 také došlo k jedné z nejhorších přírodních katastrof, která kdy Myanmar postihla. Cyklon Nargis zpustošil téměř celou zemi a zanechal za sebou přes 140 000 mrtvých.⁶³ Americké, britské i francouzské lodě se během pár dnů objevily u myanmarského pobřeží a nabídly zemi pomoc. Tu ale vojenská vláda v obavě z invaze odmítla. Dokonce ani jednotky OSN nemohly pomoci, do země byly vpuštěny pouze záchranné týmy z Indie a dalších „přátelských vlád“, což bylo bohužel velmi nedostatečné.

2.2 Myanmar a vývoj vztahů s Čínou

Čína s Myanmarem udržovala diplomatické vztahy již od roku 1950. V roce 1954 podepsaly oba státy Společnou smlouvu o přátelství a vzájemném neútočení. Vztahy se začaly zhoršovat od roku 1967, kdy v Barmě vypukly protičínské nepokoje a došlo k vyhnání části čínské komunity ze země. O opětovnou nápravu těchto vztahů se postarala až vláda Teng Siao-pchinga od konce 70. let. Vojenskou juntou čínská vláda podporovala od jejího samého začátku. Oba režimy k sobě měly blízko nejen díky geografické poloze, ale také pro své autoritářské pojetí moci. Čína si uvědomovala potenciál, který pro ni tato země JVA skýtá. Je nejen bohatá na různé přírodní zdroje (například zemní plyn), které Čína pro svůj rozvoj potřebuje, ale může také sloužit jako spojnice Číny s Indickým oceánem. Jejím územím by Čína mohla vést ropovody, které by ji zásobovaly ropou z Blízkého východu a tak by se mohla zbavit své závislosti na Malackém průlivu. Vidina možnosti dalšího ekonomického růstu, či alespoň zabezpečení stávající hospodářské situace v čínské vládě vyvolala snahu zavděčit se myanmarskému režimu. To Čína potvrdila finanční podporou vrcholných představitelů režimu, četnými investicemi a vetováním sankcí proti Myanmaru na půdě Rady OSN.

⁶³ „Burma: Remembering Cyclone Nargis“, *The Guardian*, <http://www.theguardian.com/world/2009/may/01/burma-cyclonenargis> (staženo 27. 12. 2013).

Myanmar má velmi blízko zejména k Jün-nanu (Yunnan), západočínské provincii. Podle Tant Myint-Ua k sobě tato území měla užší vztahy historicky, a to zejména díky vzájemnému obchodování. Tyto vazby přetrvaly dodnes a do roku 2013 byla v Kunmingu vybudována rafinérie, která by měla denně zpracovat přes 200 000 barelů ropy dovedené ropovody na území Myanmaru z Blízkého východu.⁶⁴

Dalším důležitým tématem vztahů mezi Myanmarem a Čínou je situace v pohraničních oblastech, kde žije mnoho národností nepřátelských ústřední vládě. Mezi jejich nejznámější organizace se dlouhodobě řadí Karenská národní unie a Armáda Šanského státu. Tyto a další národnosti a etnické skupiny, které centrální vládu neuznávají, stále bojují s myanmarskou armádou, která mimo jiné vypaluje místní vesnice a dopouští se na místním obyvatelstvu zločinů proti lidskosti. Čína podle Than Soe Wina této komplikované situace umí využít ve svůj prospěch a často uměle tyto spory rozdmýchává, díky čemuž následně získává výhodnou vyjednávací pozici s myanmarskou vládou.⁶⁵

2.3 Myanmar – opravdu izolovaný vazalský stát Číny?

I přes velkou míru izolovanosti, kterou Myanmar vykazoval nejen v letech, kterými se práce zabývá, tedy 2001–2008, se zde opět dá vysledovat koncept triangulace dle Etel Solingen (I. část). Myanmar nebyl totiž jen vazalským státem Číny, vztahy nejen na politické úrovni rozvíjel také s Indií, Japonskem, Thajskem, či Ruskem, jejichž motivem byl především vzájemný ekonomický prospěch. Dále vojenská junta udržovala také vztahy se Severní Koreou nebo Venezuelou, tedy svým způsobem spřízněnými režimy.⁶⁶

Konkrétním příkladem této „(ne)izolovanosti“ Myanmaru je fakt, že o nová naleziště plynu v Rakhinském (Arakanském) a Čjinském státu projevila zájem nejen Čína, ale také Thajsko, Jižní Korea a Indie. Dalšími nalezišti ropy je například Andamanské moře, Bengálský záliv či Martabanský záliv. Podle D. M. Seekinse by se dala ekonomika Myanmaru rozdělit na dvouúrovňovou. Na první úrovni obchoduje vláda s vysoce ceněnými přírodními zdroji, zejména s týkovým dřevem, drahými kameny a zemním plynem. Na druhé úrovni se nachází ekonomika obyčejných lidí, tedy

⁶⁴ Thant Myint-U, *Where China Meets India*, 158.

⁶⁵ Win Than Soe, „U. S.-Myanmar Relations and the Threat to Chinese Interests,“ *Stratfor Analysis* (2013): 71, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 30. 10. 2013).

domácí zemědělství, průmysl a služby.⁶⁷ Stav druhé úrovně je bohužel dlouhodobě tristní. V Myanmaru dochází k častým záplavám a hurikánům, které ničí úrodu. Již zmíněný hurikán Nargis, který se zemí přehnal v roce 2008, ekonomiku druhé úrovně téměř zcela zdevastoval.

Důkazem, že myanmarská vláda úplně čínskému vlivu nepodléhá, je například vybudování nového hlavního města Neijpyito v roce 2005. To se vojenská vláda rozhodla přesunout dále do vnitrozemí podle Ardeth Naung Thawngchonungové zejména kvůli obavám z invaze, snaže vymanit se z koloniální minulosti a izolovat státní zaměstnance od společnosti. Dále také uvádí, že velký vliv na politickou geografii má v této zemi i astrologie, jakkoliv se to může jevit v 21. století jako bizarní.⁶⁸ Zajímavý je ovšem zejména fakt, že přesun hlavního města byl překvapením i pro čínskou vládu. To ovšem nakonec nemělo na kvalitu vzájemných vztahů žádný vliv.

3. Indonésie – mezi USA a Čínou

3.1 Indonésie a vývoj vztahů s USA

Indonésie, původní nizozemská kolonie, je stát s největší muslimskou populací na světě.⁶⁹ V roce 1949 se stala nezávislou. Vláda autoritářského Sukarna netrvala příliš dlouho, v roce 1965 se moci chopily armádní složky a od roku 1969 byl prezidentem zvolen Suharto. Jeho vláda „Nového řádu“ byla podporována Spojenými státy díky jeho protikomunistickému postoji.

Suharto odstoupil v roce 1998 po protestech, které vyvolala ekonomická krize. Od té doby je Indonésie oficiálně demokratickým státem, i přesto se státní aparát potýká stále s korupcí, zejména v soudnictví.

Svou pomoc indonéské armádě USA omezily v polovině 90. let, kvůli porušování lidských práv ve Východním Timoru. Jenže po teroristických útocích v roce 2001 si uvědomily zásadní důležitost Indonésie pro boj s terorismem. Podle L. Smitha k tomu měly hned dva důvody. Tím prvním je skutečnost, že dnešní Indonésie je z pohledu USA relativně příkladným demokratickým státem s většinou muslimského obyvatelstva.

⁶⁶ V rámci vztahů se Severní Koreou byl hlavním zájmem severokorejský jaderný program a snaha Myanmaru nastartovat vlastní vývoj těchto zbraní.

⁶⁷ Seekins Donald M., „Myanmar in 2008,“ *Asian Survey* 49, č. 1 (2009): 172, <http://www.jstor.org> (staženo 22. 10. 2013).

⁶⁸ Thawngmung Ardeth M. a Myoe Maung A., „Myanmar in 2006,“ 195.

⁶⁹ V roce 2013 se počet obyvatel rovnal 250 585 668, viz <http://worldpopulationreview.com/countries/indonesia-population/> (staženo 27. 12. 2013).

Také má však své domácí radikální islámské skupiny, například Džamíja islamíja, Laškar Džihád či Frontu obránců islámu.⁷⁰

Prezidentka Megawati Sukarnoputri vyjádřila po útocích ze září 2001 svou podporu boji proti terorismu. USA následně obnovily a rozšířily svou spolupráci s indonéskou armádou a v letech 2000–2006 jí dodaly zbraně v hodnotě 40 milionů dolarů.⁷¹

Brzy se ukázalo, že se při svém boji proti terorismu USA obrátily správným směrem. V roce 2002 došlo k teroristickým útokům v rušném turistickém středisku na ostrově Bali. Výbuch si vyžádal 202 životů, většinou se jednalo o zahraniční turisty⁷². K útokům se přihlásila teroristická skupina Džamíja islamíja. K dalšímu útoku došlo v roce 2003 v hotelu Marriott v hlavním městě Indonésie Jakarta, původci byli opět nejspíš členové Džamíja islamíja, kteří s nejvyšší pravděpodobností spolupracovali s Al-Kaidou. Mezi indonéským obyvatelům americké pojetí boje proti terorismu vyvolávalo velmi často negativní reakce. Indonésané odsoudili například válku v Iráku a mnozí z nich americký boj proti terorismu vnímali jako boj proti samotnému islámu.

V roce 2003 Prezidentka Megawati Sukarnoputri způsobila skandál, když se bez vědomí USA pokusila získat vojenské vybavení od Ruska v hodnotě 197 milionů dolarů. Jednalo se konkrétně o bojové letouny a helikoptéry.⁷³

Přesto Indonésie obdržela v roce 2005 dalších 74 milionů dolarů ze Spojených států, které si uvědomovaly i sílící vliv Číny. I přes výše zmíněné komplikace si tedy Washington snažil vliv v Indonésii udržet i nadále. Důkazem (a zároveň i důvodem) mohou být stále silné ekonomické vazby. V roce 2007 celkový obchod přesahoval 16,4 miliard a USA byly čtvrtým největším obchodním partnerem a jejich investice v Indonésii se rovnaly 10 miliardám.⁷⁴

3.2 Indonésie a nárůst čínského vlivu

Indonésie jako první ze zemí JVA diplomaticky uznala Čínu v roce 1950. Později se ale vzájemné vztahy dostaly na bod mrazu, konkrétně od nástupu

⁷⁰ Smith Anthony, „A Glass Half Full: Indonesia-U.S. Relations in the Age of Terror,“ *Contemporary Southeast Asia* 25 č. 3 (2003): 450, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 23. 11. 2013).

⁷¹ „U. S. Alliances and Emerging Partnerships in Southeast Asia: Out of the Shadows“, 44.

⁷² The Bali Bombing Plot, *The BBC*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/3157478.stm> (staženo 27. 12. 2013)

⁷³ Indonesia- Russia Ties Go Stronger, http://rbth.asia/world/2013/08/19/indonesia-russia_military_ties_going_strong_48529.html (staženo 27. 12. 2013).

⁷⁴ „U. S. Alliances and Emerging Partnerships in Southeast Asia: Out of the Shadows“, 44.

protikomunistického Suharta v 1967. Indonésii vadila především přílišná snaha Číny o angažovanost v jejích vnitřních záležitostech, konkrétně čínská podpora komunistické opozici.

K opětovnému zlepšení vztahů začalo docházet v průběhu 90. let, zejména od roku 1998. Hlavním důvodem byla změna politického režimu v Indonésii a nabídka finanční pomoci po ekonomické krizi ze strany Číny. Ta mohla v dané situaci ke zlepšení vzájemných vztahů s Indonésií použít nový koncept své již výše zmíněné „charm policy“.

Jednou z překážek nestojící v cestě zlepšení vztahů byla situace, která nastala v polovině roku 1997. Po ekonomické krizi došlo k velkým nepokojům a hlavním terčem útoků se stala místní čínská komunita. I přes velké studentské demonstrace v Číně vláda v Pekingu po delším váhání zareagovala v tom smyslu, že je tato událost vnitřní záležitostí Indonésie. Tento incident tedy z dlouhodobého pohledu zlepšování vztahů mezi oběma zeměmi nenarušil. Podle autora Rizala Sukmy Indonésie nicméně preferovala spíše přístup na multilaterální bázi, na úrovni regionální fóra ASEAN.⁷⁵ Vztahy se ale přesto zintenzívnily i na bilaterální bázi, například v roce 2005 spolu Jakarta a Peking uzavřely strategické partnerství, dále čínský prezident Chu Ťin-tchao poskytl půjčku 300 milionů dolarů na zkvalitnění indonéské infrastruktury a soukromé investice ve výši 10 miliard dolarů. V roce 2007 se stala Čína třetím největším obchodním partnerem Indonésie, jejich celkový společný obchod činil 19,1 miliard dolarů.⁷⁶

Kladný obraz si Čína u Indonésanů vytvořila také díky rychlé nabídce pomoci po tsunami v roce 2004. Čína poskytla finanční prostředky a přislíbila dlouhodobou pomoc při rekonstrukcích infrastruktury a dalších rozvojových aktivitách. To je podle Rizala Sukmy právě příklad čínské charm policy v praxi.⁷⁷

Indonésie sice disponuje ropnými ložisky, ale nedostatečná infrastruktura a nedostatečné zahraniční investice vyvolávají spíše potřebu ropy importovat. Tím není pro Čínu tak zajímavá jako jiné země v oblasti, které disponují nerostnými surovinami, jež Čína může dovážet.

I přes relativně dobré vztahy Indonésie s Čínou v letech 2001–2008 vyvolávají otázky nedořešené spory v Jihočínském moři. Indonésie zde uplatňuje nárok na

⁷⁵ Sukma Rizal, „Indonesia-China Relations: The Politics of Re-engagement,“ *Asian Survey* 49, č. 4 (2009): 595, <http://www.jstor.org> (staženo 13. 12. 2013).

⁷⁶ Ibid 596-7.

Natunské ostrovy, jenže na toto území si také činí nároky Čína. Je tedy do budoucna otázkou, jak budou tyto spory řešeny. Dalším přetrvávajícím problémem ve vzájemných vztazích jsou časté negativní nálady proti Číňanům žijícím v Indonésii, kteří velmi často ekonomicky úspěšnější než původní obyvatelé. Tento problém je však také patrný v mnoha dalších zemích JVA, které obývá čínská menšina.

Dalším sporným bodem je pak vzrůstající ekonomický vliv Číny v Indonésii. Od počátku 21. století sice pro Indonésii znamená mnoho příležitostí, zároveň však rostoucí čínské hospodářství způsobilo odliv ekonomických příležitostí z Indonésie. Nejvíce poznamenán byl textilní průmysl, kdy Čína dokázala oděvy vyrábět levněji.

3.3 Indonésie – typický příklad konceptu „vyvažování“

V případě Indonésie se tedy koncept vyvažování potvrdil. Tato země nepodléhá vlivům pouze jednoho konkrétního státu. Příkladem může být rok 2005, kdy, jak bylo výše zmíněno, profitovala Indonésie jak ze vztahů s USA, tak s Čínou. Zároveň je i v jejích zahraničně-politických vztazích patrný koncept triangulace. Indonésie si totiž uvědomuje svou obavu z čínské dominance, která by se mohla rozvinout v rámci regionu JVA, i v otázkách dotýkajících se samotné Indonésie. Příkladem oné triangulace může být zejména snaha zainteresovat do Východoasijského summitu i Austrálii a Nový Zéland a zajistit tak širší koncipovanou regionální spolupráci s větším množstvím aktérů.

Regionální význam Indonésie podtrhuje skutečnost, že při jejím pobřeží leží tři důležité průlivy: Malaka, Sunda a Lombok. Malaka je z nich nejužívanější, slouží jako hlavní spojnice mezi Indickým a Tichým oceánem. Prochází tudy polovina obchodu s ropou a téměř čtvrtina celosvětového obchodu.⁷⁸ Na její bezpečnosti by se rády podílely i USA, jakožto strážce bezpečnosti v Indickém oceánu a dominantní námořní síla v Tichém oceánu. Také Čína z pozice jednoho z nejčastějších uživatelů této trasy by ráda pomohla při jejím zabezpečení. Indonésie s Malajsií a Singapurem se ale dohodly na společném strážení průlivu. O zapojení dalších států zájem nemají především Malajsie a Indonésie, zejména proto, že části průlivu jsou součástí jejich teritoriálního území a vod.

⁷⁷ Ibid. 602.

⁷⁸ Kaplan Robert D., „Monsoon,“ 8.

Závěr

Drtivá většina období obou Bushových administrativ byla pro americkou zahraniční politiku nejen v JVA regionu charakteristická svým důrazem na bezpečnostní otázky a spolupráci především v boji proti terorismu. Mezi nejčastější nástroje této politiky patřila podpora bezpečnostních složek států, kterou USA poskytovaly formu nejen finanční, ale také výcvikem armád daných států nebo jejich přímou podporou při potírání terorismu na jejich území. Dále je také potřeba dodat, že ani ekonomické vazby mezi USA a zeměmi JVA nebyly nijak výrazněji omezovány, pokud tedy pomineme jedinou výjimku, a to Myanmar, kde toto omezení vyplývalo z politických důvodů. Intenzita politické spolupráce mezi USA a zeměmi JVA byla za Bushovy administrativy o něco nižší, což bylo způsobeno právě převažujícím zájmem o boj proti terorismu.

Pro vazby mezi Čínou a zeměmi jihovýchodní Asie byly klíčové vztahy ekonomické. Díky obchodním a investičním příležitostem, které Čína zemím tohoto regionu poskytla, si získala dobrou pozici pro rozšíření vazeb politických a také bezpečnostních. Tyto vazby rozšiřovala jak na regionální bázi, tak také bilaterálně. Zároveň se Čína snažila o vytvoření obrazu „dobrého souseda,“ čehož dosahovala především ujišťováním o svých mírových záměrech a vynecháváním ideologických otázek v rámci svých zahraničně-politických vztahů.

Pokud srovnáme přístup USA a Číny k regionu jako celku s přístupem k jednotlivým zemím JVA, můžeme dojít k odlišným poznatkům.

Filipíny představují jednoznačného (vojenského) spojence USA, který si i přes zlepšování vztahů s Čínou dlouhodobě uvědomuje přínos těsné vazby na Spojené státy a nehodlá podnikat nic, co by ji výrazně narušovalo. Mimo jiné je pro Filipíny dobré disponovat podporou Spojených států v případě vypuknutí konfliktu souvisejícího s teritoriálními nároky v Jihočínském moři.

Myanmar naopak představuje stát podléhající více či méně čínskému vlivu. Čínská vláda Myanmar vnímala ve zkoumaném období především jako slabý izolovaný stát, který jí výměnou za podporu jejího vojenského režimu nabízí výhodné investiční příležitosti, nerostné suroviny a výhledově možnost dopravy ropy potrubím z Blízkého východu. Spojené státy ve zmíněném období s Myanmarem výraznější diplomatické styky neudržovaly, spíše naopak. Kritizovaly především vojenský režim a nedodržování lidských práv, konkrétně například eliminaci opozice, jmenovitě Aun Schan Su Ťij.

Indonésie je příkladem země na pomezí, jež vyvažovala mezi čínskými a americkými vlivy. Díky tomu, že se tato země historicky příliš nevázala ani na Čínu ani USA, mohla této pozici využívat ke svému co nejširšímu prospěchu.

Koncept vyvažování států JVA mezi USA a Čínou je tedy možné vysledovat jak v případě regionu jako celku, tak také v rámci jednotlivých států. Jedinou výjimkou je Myanmar, který nevyvažoval mezi USA a Čínou, ale spíše mezi Čínou a Indií.

Tento koncept státy užívají nejen jako prvek vyrovnávání vlivů Číny a USA, ale především pro stabilitu a udržení míru v regionu jako celku. Tento koncept, jak už bylo uvedeno výše, je aplikovatelný jak na regionální, tak na státní úrovni. Země JVA se snaží USA a Čínu (popřípadě další aktéry) zainteresovat do regionálních záležitostí formou multilaterálních struktur či bilaterálně, ekonomicky, politicky i bezpečnostně. Vyvažování je tedy koncept, který se vyplácel a vyplácí nejen státům JVA, ale také USA a Číně. Vyhnou se tak případnému přímému konfliktu a mohou se nadále společně angažovat v regionu.

Závěrem je možno podotknout, i v souladu s otázkou, kterou si autorka položila na úvod práce, že i přes velkou snahu Číny co nejvíce navýšit svůj ekonomický, politický i bezpečnostní vliv v JVA, si USA v letech 2001–2008 nad tímto regionem podržely své výsadní postavení. Dalo by se tedy říci, že v rámci hierarchie velmocí působících v JVA, byly USA i nadále na té nejvyšší příčce. I přes další posilování Číny si svůj vliv USA na region JVA podržely také za Obamovy administrativy, která se opět více soustřeďuje na tento region. Není tedy příliš pravděpodobné, že by americký vliv na tento region v dohledné době výrazně oslabil.

Summary

The topic of this thesis is the analysis and comparison of economic, political and security influences of the United States and China in Southeast Asia (SEA). One of the main objectives is to decide, which of the three above-named influences was crucial for the USA, and which one for China. The second objective is to determine whether China possessed threat to American dominance in Southeast Asia.

The thesis is divided into two parts. The first part examines American and Chinese influence in the whole Southeast Asian region. The second part investigates Chinese and American influence on bilateral bases. The first chapter of the first part attempts to assess whether the Chinese rising economic influence was stronger during 2001–2008 than the American one and whether the economic influence of the USA was declining in this region. The second chapter argues that the American political influence in Southeast Asia was slightly declining. On the contrary China, still lacked strong political power in this region, but it was building a new political cooperation primarily on multilateral basis. China joined many regional organizations (for example ASEAN+3 or East Asian summit) and acted as a „good neighbour“ to Southeast Asian countries. The third chapter examines security relations of USA and SEA and argues that the security issues were the most important for the Bush Administration. USA labeled SEA as the “second front” in the international struggle with terrorism, mainly because in some SEA countries operated terrorist groups. Even though China has been modernizing its army since 1978, it still has not managed to get a military importance in SEA region, but rather seemed to be a threat to the territorial claims of many SEA countries, mainly in the South China Sea. The second part of the thesis consists of three chapters dealing with comparing the American and Chinese influence in three specific countries: traditional American military ally Philippines, pro-Chinese Myanmar and balancing Indonesia. The thesis concludes with the comparison of the findings of both segments. The influence of the two countries named above may be a different at multilateral or bilateral basis. The second conclusion assumes that the influence of the United States was not declining during 2001–2008 in the region of Southeast Asia. The rising Chinese influence in the SEA region did not seriously weaken the American influence. The countries of the SEA region used the concept of balancing to intertwine the USA and China deeply into regional affairs. They did this to make the region as stable and peaceful as possible.

Použitá literatura

Primární prameny

Burmese Freedom and Democracy Act, http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Documents/bfda_2003.pdf (staženo 27. 12. 2013).

Declaration on the conduct of parties in the South China Sea, <http://www.asean.org/asean/external-relations/china/item/declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea> (staženo 23. 10. 2013)

Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation, <http://www.asean.org/communities/asean-economic-community/item/framework-agreement-on-comprehensive-economic-co-operation-between-asean-and-the-people-s-republic-of-china-phnom-penh-4-november-2002-3> (staženo 22. 11. 2013).

Joint Communiqué of the Government of the People's Republic of China and the Government of the Republic of the Philippines, <http://ph.china-embassy.org/eng/zfgx/zzgx/t183265.htm> (staženo 27. 12. 2013).

Joint declaration of partnership for peace and prosperity, <http://www.asean.org/news/item/external-relations-china-joint-declaration-of-the-heads-of-state-governments-of-the-association-of-southeast-asian-nations-and-the-people-s-republic-of-china-on-strategic-partnership-for-peace-and-prosperity-bali-indonesia-8-october-2003> (staženo 12. 11. 2013).

Mutual defense treaty between Republic of Philippines and USA, <http://www.chanrobles.com/mutualdefensetreaty.htm#.UsCxOfuODhc> (staženo 14. 12. 2013).

Trade and Investment Framework Agreement, http://www.ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/tifa/asset_upload_file10_10199.pdf (staženo 20. 11. 2013).

Treaty of amity and cooperation in southeast Asia,
<http://www.asean.org/news/item/treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-indonesia-24-february-1976-3> (Stażeno 12. 11. 2013).

The Visiting Forces Agreement between USA and Republic of Philippines 1998,
http://www.chanrobles.com/visitingforcesagreement1.htm#.UsCyZ_uODhc (staženo 11. 12. 2013).

Monografie

Blasko Denis, *The Chinese Army Today* (New York: Routledge, 2012).

Goh Evelyn et al., eds., *China, the United States, and Southeast Asia*, by Goh Evelyn (New York: Routledge, 2008).

Kai He, *Institutional Balancing in the Asia Pacific* (New York: Routledge, 2008).

Kang David, *China Rising* (New York: Columbia University Press, 2007).

Kaplan R. D., *Monsoon* (New York: Random House, 2010).

Khalilzad Zalmay, *The United states and Rising China: Strategic and Military Implications* (Santa Monica: Rand, 1999).

Ross Rober a Zhu Feng, eds., *China's Ascent: Power, Security, and the Future of International Politics* (Ithaca: Cornell University Press, 2008).

Thant Myint-U, *Where China Meets India* (London: Faber and Faber Limited, 2011).

Wang Yuan-Kang, *Harmony and War, Confucian Culture and Chinese Power Politics* (New York: Columbia University Press, 2011).

Womack Brantly, *China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationships in Asia* (Singapore: World Scientific, 2010).

Články v odborných časopisech

Goh Evelyn, „Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia: Analyzing Regional Security Strategies,“ *International Security* 32, č. 3 (2007/8): 113-157, <http://www.jstor.org> (staženo 23. 11. 2013).

Kurlatzki Joshua, „China’s New Diplomacy and Its Impact on the World,“ *Brown Journal of World Affairs* 14, č. 1. (2007): 221-235 <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 13. 10. 2013).

Mauzy Diane K., „U. S. Policy in Southeast Asia: Limited Re-engagement after Years of Benign Neglect“, *Asian Survey* 47, č. 4 (2007): 622-641 <http://www.jstor.org> (staženo 23. 11. 2013).

Seekins Donald M., „Myanmar in 2008,“ *Asian Survey* 49, č. 1 (2009): 166-173, <http://www.jstor.org> (staženo 22. 10. 2013).

Shambaugh David, „China Engages Asia,“ in *International Security* 29, č. 3 (2004/2005): 63-99, <http://www.jstor.org> (staženo 13. 11. 2013).

Smith Anthony, „A glass Half Full: Indonesia-U.S. Relations in the Age of Terror,“ *Contemporary Southeast Asia* 25 č. 3 (2003): 449-472, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 23. 11. 2013).

Steinberg David, „Aung San Suu Kyi and U. S. Policy toward Burma/Myanmar,“ *Journal of Current Southeast Asia Affairs* 29, č. 3 (2010): 35-59, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 30. 10. 2013).

Storey Ian, „China’s Relations with Southeast Asia“, *Regional Outlook* 2008/2009: 11-14, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 15. 11. 2013).

Sukma Rizal, „Indonesia-China Relations: The Politics of Re-engagement,“ *Asian Survey* 49, č. 4 (2009): 591-608, <http://www.jstor.org> (staženo 13. 12. 2013).

Sutter Robert, „Assessing China’s Rise and US Leadership in Asia-growing Maturity and Balance,“ *Journal of Contemporary China* 19, č. 26 (2010): 591-604, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 23. 11. 2013).

Thawngmung Ardeth M. a Myoe Maung Aung, „Mynmar in 2007,“ *Asian Survey* 48, č. 1 (2008): 13-19, <http://www.jstor.org> (staženo 22. 10. 2013).

Články z tisku

The Bali bombing plot, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/3157478.stm> (staženo 27. 12. 2013).

Burma: Remembering Cyclone Nargis, <http://www.theguardian.com/world/2009/may/01/burma-cyclonenargis> (staženo 27. 12. 2013).

Indonesia-Russia Ties Go Stronger, http://rbth.asia/world/2013/08/19/indonesia-russia_military_ties_going_strong_48529.html (staženo 27. 12. 2013).

Luz Baguioro, „Beijing Offers Manila \$2.6Bn in Funds,“ *Straits Times*, April 28, 2005; and „Philippines Warms to China with Care,“ *Strait Times*, June 7, 2006, www.straitstimes.com (staženo 27. 12. 2013).

„Trade between Philippines,Chinese Mainland Hits Record Height,“ *China Daily*, 21. 5. 2008, http://www.chinadaily.com.cn/business/2008-01/25/content_6421890.htm (Staženo 13. 10. 2013).

Internetové stránky a další elektronické zdroje

Definice regionu jihovýchodní Asie,

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/556489/Southeast-Asia> (staženo 12. 12. 2013).

Population and Annual Growth Rates for The Philippines and Its Regions, Provinces, and Highly Urbanized Cities Based on 1990, 2000 a 2010 Censuses,

<http://www.census.gov> (staženo 30. 11. 2013).

Population of Indonesia - 250 585 668,

<http://worldpopulationreview.com/countries/indonesia-population/> (staženo 27. 12. 2013).

The SIPRI Military Expenditure Database, <http://milexdata.sipri.org> (staženo 13. 12. 2013).

„U. S. Alliances and Emerging Partnerships in Southeast Asia: Out of the Shadows“,

voltairenet - http://www.voltairenet.org/IMG/pdf/US_Alliances_in_Southeast_Asia.pdf (staženo 20. 11. 2013).

Win Than Soe, „U. S.-Myanmar Relations and the Threat to Chinese Interests,“ *Stratfor Analysis* (2013): 71, <http://ehis.ebscohost.com> (staženo 30. 10. 2013).